

**L'ús del cinema LGBTIQ+ com a eina
educativa i de sensibilització en els instituts
per part de l'Educació Social
[TREBALL FINAL DE GRAU]**

AUTORA: ELISABET MONTES MOYA

TUTORA: MIREIA GALLARDO AVELLAN

ANY: 2021/2022

GRAU D'EDUCACIÓ SOCIAL

ÍNDEX

Agraïments	p.3
Abstracte	p.4
1. Introducció	p.5
2. Metodologia i disseny del procés de recerca	p.9
3. Emmarcaments teòrics	p.12
3.1. L'evolució de la diversitat afectivo/sexual en l'àmbit educatiu	p.13
3.2. L'adolescència i la vulneració dels drets dels joves LGBTIQ+ en l'àmbit educatiu	p.15
3.3. Educació social, persones LGBTIQ+ i adolescència	p.18
3.4. L'ús del cinema com estratègia d'intervenció educativa	p.20
3.5. Representació de la diversitat sexual en els llargmetratges LGBTIQ+ a Espanya	p.22
4. Anàlisi dels resultats obtinguts amb el treball de camp	p.24
5. Conclusions i consideracions finals	p.35
6. Bibliografia i Webgrafia	p.37
7. Annexos	p.40
7.1. Fitxa del Treball de Final de Grau	
7.2. Preguntes del qüestionari	

Agraïments

A la meva tutora, Mireia Gallardo, per donar-me suport en la realització d'aquest Treball de Final de Grau, especialment en aquests temps tan difícils que ens ha tocat viure, ja que som moltes les que hem hagut de compaginar-ho amb torns laborals complicats, amb familiars malalts, etc. Gràcies per ajudar-me actuant sempre des del respecte, l'empatia i la confiança. Me n'emporto una amiga per sempre.

A tots aquells docents que durant el Grau han facilitat el manteniment en el temps d'un procés d'adquisició de innumerables coneixements, els quals m'han permès créixer com a persona i com a professional i, de segur, m'acompanyaran al llarg de tota la vida.

I, especialment, a aquells familiars i amigues que m'han ofert un minut del seu temps en aquells moments que ho necessitava, m'han ajudat a no rendir-me mai i a veure que s'ha de lluitar per aconseguir tots els reptes que ens proposem.

Abstracte

L'abordatge de l'educació afectivo-sexual és clau en l'etapa de l'adolescència, a causa dels canvis biològics i psicosocials que sorgeixen en aquesta etapa vital durant el procés de l'adquisició de les seves identitats, les quals donen lloc a noves i diferents formes de vivenciar la sexualitat, l'estima, l'amor, entre d'altres, amb la resta de persones. Aquest desenvolupament per part del jovent, deriva en la necessitat d'oferir-los una educació, formal i no formal, sobre afectivitat i sexualitat. Tot i això, a Espanya, l'educació afectivo-sexual esdevé una tasca pendent, ja que els centres educatius no tenen cap obligació de tractar-la i, si ho fan, és d'una manera molt parcial i breu, bàsicament per mitjà de professionals poc formats o aliens als centres educatius.

Per tant, com que aquest fet no resol les demandes, dubtes i/o neguits dels i les adolescents, el present treball gira al voltant de l'estat de l'educació afectiva-sexual a Espanya, així com de quina visió tenen els i les adolescents de la LGBTIQ+fòbia, la sexualitat i les relacions afectives-sexuals i de quines són les seves fonts d'informació, emfatitzant quina encabida pot tenir l'educador/a social com a educador/a afectiu i sexual a les escoles i instituts, tot abastint-se del cinema com a eina socioeducativa per dur a terme aquesta tasca.

S'ha partit d'una recerca bibliogràfica a partir de publicacions, llibres, treballs finals de màster i tesis doctorals, articles d'opinió, projectes, etc. sobre la matèria en concret. Aquest exercici m'ha permès identificar, per exemple, si l'educació afectivo-sexual del jovent espanyol cobreix les seves necessitats, demandes, expectatives, etc. o si, per contra, cerquen vies alternatives que els hi facilitin allò que estan cercant, centrant-me, com ja he comentat anteriorment, en el cinema. Tanmateix, s'ha pogut identificar, en major o menor mesura, la influència i/o efectes positius/negatius d'aquestes fonts d'informació en els i les adolescents.

Paraules clau: adolescència; adolescents; cinema; cinema LGBTIQ+; educació afectiva-sexual; educació social; joventut; sexualitat; LGBTIQ+fòbia

1. Introducció

La diversitat sexual i els conceptes que aquesta abarca estan molt presents en la societat actual, en diversos àmbits com la política, l'economia i la cultura i, evidentment, a les escoles i instituts del nostre país. Tot i que segueix existint un gran desconeixement i rebuig cap a aquestes persones – només cal veure els atacs LGBTIQ+ fòbics¹ d'aquestes darreres setmanes –, es considera que s'ha avançat força a Espanya en relació a la concepció del gènere, sexualitat, entre altres, quelcom que ha anat acompanyat i/o ha impactat a nivell polític, legal, en el dia a dia a nivell social, etc.

Tot i que es respecta i valora més la diversitat sexual i les seves expressions, Espanya, però, continua sent un país on hi impera l'heteronormativitat - la qual oprimeix les minories sexuals -, el patriarcat, etc. Llegat que es remunta a molts anys de la nostra història però que pren especialment força durant el Règim Franquista quan el sexe i el gènere estaven sotmesos al control social de les persones, i quan ser “espanyol/a” era sinònim de ser heterosexual, entre altres. Amb l'arribada de la democràcia, comencen a qüestionar-se públicament aquests conceptes, l'ordre social heteronormatiu i repressiu, etc. I les minories sexuals comencen a “fer soroll” i ser més visibles socioculturalment, quelcom que es tradueix en canvis a nivell de drets, a nivell legal, d'oportunitats, etc. Tot i aquests canvis positius, no s'ha assolit un estatus de plena igualtat per a les persones LGBTIQ+.

Els agents de la intervenció social - educadors/es socials, treballadors/es socials, etc. - han anat fent diferents accions entorn les diferents problemàtiques que afecten a les persones LGBTIQ+, així com en l'assoliment de drets, ocupació i visibilització en diferents espais, etc. fent ús de diferents recursos, alguns més convencionals que altres, fet que sovint ve determinat pel coneixement, les experiències, etc. que tenen els i les professionals amb/sobre les persones LGBTIQ+ (diversitat sexual, estereotips, prejudicis, discriminacions, etc.) entre altres.²

El cinema i la televisió, a causa del seu impacte i/o influència social, tant positiva com negativa, són recursos actuals, innovadors, atractius i/o claus a tenir en compte perquè no només ens “entretenen” sinó que llancen missatges subliminals, són un reflex del que passa a la societat, dels dubtes i problemes, entre altres, que pateixen els i les adolescents en la seva etapa de canvi i configuració de les seves identitats, etc. com qualsevol altre mitjà de comunicació, publicació, etc. Arriben, doncs, a tots els estrats i espais de la societat, incloent-hi les escoles i instituts. Aquí entra la importància de veure com el recurs pot ser útil per ser un punt de partida per entendre diferents maneres d'aproximar-nos a la societat, descriure la realitat, educar en valors, etc. Però també un recurs polític, cultural, educatiu, etc. Que ajudi les persones, en aquest cas els i les alumnes adolescents, a créixer, a configurar la seva personalitat, etc.

Així, el problema fonamental al qual aquest treball pretén donar resposta és el de descriure la realitat de les persones LGBTIQ+ i les conseqüències que pateixen per culpa de viure en una societat encara heteronormativitzada. Per tant, a partir d'aquesta recerca qualitativa es pretén donar una

¹ Resultant en un seguit de limitacions, obstacles i dificultats per a què les persones LGBTIQ+ puguin viure en plena igualtat de condicions i oportunitats, viure les seves vides i identitats lliures de tota violència

² L'heteronormativitat heretada, provocada per l'ordre social imperant durant el franquisme fa que les minories sexuals es vegin oprimes, discriminades, invisibilitzades, etc. encara que s'hagin propulsat canvis positius (legals, socials, etc.) per pal·liar les llibertats de tots els ciutadans. Així doncs, els professionals socials intervenen en aquesta estigmatització realitzant canvis i accions, per tal de donar l'oportunitat d'assolir els drets universals que tothom té.

visió de l'acceptació i/o discriminació actual de les persones LGBTIQ+ a Catalunya/Espanya i explorar el cinema com un possible recurs educatiu en els instituts per part dels i les educadors socials, per així millorar les accions socioeducatives que es duen a terme als instituts per tractar i sensibilitzar sobre diferents temes relacionats amb les persones LGBTIQ+, per conèixer diferents maneres d'accedir a la societat i descriure la realitat, com a base cultural, educativa, etc. per configurar la personalitat, entre altres.

De fet, les institucions educatives són un seguit d'espais, formes d'acció i realitats que ens serveixen per construir societats sensibilitzades i on, els agents socials poden treballar, per tal d'aconseguir unes relacions humanes basades en la igualtat i el respecte. En els espais educatius, no només ens formem amb conceptes i sabers culturals, sinó que també ens instruïm amb creences, valors i relacions que, en un futur, es poden convertir en formes de discriminació, actes violents o invisibilitzacions cap a les persones que no compleixen el model hegemònic considerat vàlid.³

Cal dir que aquesta situació i/o problemàtica és rellevant per l'Educació Social perquè els i les professionals de l'àmbit – junt amb altres agents que intervenen socioeducativament – tenen i/o poden tenir una influència important en els canvis socials, culturals, educatius i fins i tot polítics de les persones LGBTIQ+, per exemple, davant la conquesta d'espais, de drets, d'acceptació social, trencar amb estereotips i prejudicis, etc.

Tot i que cada vegada hi ha més projectes i/o intervencions, no sempre és fàcil identificar i/o trobar experiències documentades de l'Educació Social – i d'altres agents socioeducatius, d'intervenció i/o inclusió social – amb persones LGBTIQ+ i, per tant, és necessari continuar explorant tots els possibles accessos, treball, experiències, recursos socioeducatius, etc. Que la professió pot dur a terme en aquest àmbit i amb aquestes persones per així millorar les accions socioeducatives que es duen a terme i que, en darrera instància, millori la situació d'aquestes persones, s'acabin els estigmes i estereotips que existeixen, que hi hagi un accés total a la igualtat d'oportunitats, etc. Dur a terme aquest procés implica també una desconstrucció per part dels i les educadors socials (desconstrucció de prejudicis, estigmes, imaginari col·lectiu, etc.) envers les persones LGBTIQ+ per poder entendre i abordar els seus problemes, necessitats, discriminacions que pateixen, drets, oportunitats, etc.

Finalment, una de les motivacions per dur a terme aquest treball ha estat la meua experiència personal com adolescent i a l'institut on vaig viure la manca d'accions i recursos socioeducatius per als meus companys/es LGBTIQ+ per poder-se sentir més segures com a persones, no sentir-se discriminades, poder “sortir de l'armari” amb seguretat, etc. Però també la manca de sensibilització per part de la resta de persones de la comunitat educativa – professorat, alumnat, famílies, etc. – els i les quals invisibilitzaven sovint a aquestes persones, les seves experiències, necessitats, etc. I, per tant, no es duïen a terme accions socioeducatives i de sensibilització envers les problemàtiques existents, com per exemple, el *bullying* que patien moltes de les meves companyes per ser persones

³ Diverses investigacions corroboren les discriminacions descrites a les aules com a conseqüència de l'heteronormativitat imposada desde fa dècades, com per exemple la de Pichardo Galán i Stéfano Barbero a *La diversitat sexual i convivència. Una oportunitat educativa*, on s'especifica que: les persones que tenen una orientació sexual minoritària, pateixen molts més insults que les persones que comparteixen un desig sexual hegemònic [...] entre aquelles persones que es reconeixen homosexuals i han sigut víctimes en algun moment d'insults, quasi dos terços reben insults per aquest motiu i un 15% els reben constantment (Pichardo i Barbero, 2015:72).

LGBTIQ+, entre altres.⁴ I, per una altra banda, també destaco el meu propi interès personal – especialment a partir de persones LGBTIQ+ del meu cercle social més directe – per produccions culturals com llargmetratges, documentals, sèries, llibres, etc. De temàtica LGBTIQ+, assistint a algun acte en la meua zona de residència. Aquest treball em permetrà ampliar els meus coneixements sobre la diversitat sexual, sobre com s’ha treballat a partir del cinema i, a la vegada, com aquestes produccions culturals poden ser un recurs potent per a la nostra professió quan treballem amb jovent (tot i que podria estendre’s a altres grups socials).

L’objectiu principal a l’hora de realitzar aquesta recerca ha estat *conèixer si el cinema LGBTIQ+ pot ser un recurs socioeducatiu innovador per als alumnes dels instituts per tal de sensibilitzar, educar en valors, treballar els prejudicis, eradicar els estigmes, etc. envers les persones LGBTIQ+*. Aquest objectiu general l’he assolit mitjançant els següents objectius específics:

- Conèixer els coneixements i l’opinió dels i les adolescents sobre diferents temes relacionats amb la diversitat sexual i LGBTIQ+;
- Identificar la necessitat (o no) sobre dur a terme formació específica a les aules sobre aquestes temàtiques;
- Conèixer l’opinió dels i les adolescents sobre el tractament, prejudicis, estereotips, discriminació, etc. que pateixen les persones LGBTIQ+;
- Dur a terme una aproximació sobre la diversitat sexual i les persones LGBTIQ+ en el cinema de l’Estat Espanyol;
- Identificar si el cinema de temàtica LGBTIQ+ pot ser vist com un recurs per treballar i sensibilitzar sobre la diversitat sexual i LGBTIQ+; i
- Dur a terme una aproximació sobre el paper de l’Educació Social en temes de diversitat sexual, LGBTIQ+ i adolescència.

Per una altra banda, a partir dels meus coneixements i les meves experiències personals, així com de les lectures sobre la situació de les persones LGBTIQ+, l’interrogant de partida ha sigut *si el cinema LGBTIQ+ pot ser un recurs útil perquè els adolescents es vegin reflectits en qualsevol situació que hi pugui sorgir durant la configuració de la seva personalitat o en l’emmotllament a un grup identitari, entre d’altres*. Per tant, per donar resposta a aquest interrogant, vaig formular uns altres interrogants de partida que em van ajudar a estructurar la meua recerca qualitativa:

- És important incloure com a usuaris dels Educadors/es Socials a les persones LGBTIQ+?
- Quines eines tenen els Educadors/es Socials, per tal de sensibilitzar i educar en valors als adolescents independentment de la seva orientació sexual o de gènere?
- El cinema pot contribuir com una eina socioeducativa dins les aules?

⁴ Tenint en compte que estem parlant de menors d’edat, la LGBTIQ+fobia institucional suposa un problema social greu, ja que parlar d’inseguretat dins dels espais d’educació formal i no formal es pot considerar una falta seriosa de cures i/o obligacions que tenen com a professionals socials, ja que una de les responsabilitats és la de vetllar per la salut física, psíquica i la integritat de les persones, especialment, la dels infants i joves.

- Pot el cinema ajudar en l'eradicació de les accions discriminatòries i/o actituds LGBTIQ+fòbiques pròpies d'una societat heteronormativitzada?

El treball es compon d'una primera secció en la qual presento la metodologia i el disseny del procés de recerca. En la segona secció presento els emmarcaments teòrics que donen suport a la recerca, tals com adolescència i diversitat sexual; Educació Social i diversitat sexual i/o el cinema com a recurs educatiu, entre altres. En la tercera secció proposo l'anàlisi i presentació dels resultats obtinguts a partir del treball de camp, el qual s'ha dut a terme amb un qüestionari, dirigit a estudiants dels últims anys d'Educació Secundària Obligatòria i de Batxillerat, sobre les opinions i actituds dels i les adolescents sobre les persones LGBTIQ+, així com el coneixement de llargmetratges de temàtica LGBTIQ+, entre altres. En la cinquena secció exposo les conclusions i consideracions finals que permeten fer un tancament dels resultats obtinguts. Finalment, presento la bibliografia i webgrafia presentades per dur a terme la recerca, així com els annexos d'aquest treball.

2. Metodologia i disseny del procés de recerca

El treball va començar amb una revisió de la proposta de TFG i, posteriorment, es va dur a terme una fase de revisió bibliogràfica a partir de la qual s'han identificat i seleccionat les publicacions rellevants i disponibles sobre la matèria (principalment, fonts secundàries d'informació) que m'han servit per desenvolupar els emmarcaments teòrics. Cal dir, però, que la revisió ha estat un procés continu durant tot l'estudi. Acte seguit, s'ha continuat amb el treball de camp per acabar amb la fase d'anàlisi de les dades quantitatives i qualitatives per elaborar els resultats i les conclusions de la recerca.

Per la fase de treball de camp s'ha dut a terme un qüestionari sobre els coneixements, opinions, actituds, imaginari col·lectiu, etc. dels i les adolescents envers les persones LGBTIQ+ i la diversitat sexual, la necessitat de formació als centres educatius i les eines per fer-ho, així com el nivell de coneixement sobre el cinema de temàtica LGBTIQ+, l'impacte en els joves, entre altres. A partir d'aquest qüestionari s'han extret les dades i resultats que constitueixen l'esquelet del treball.

El cuestionario es un instrumento muy útil para la recogida de datos, especialmente de aquellos difícilmente accesibles por la distancia o dispersión de los sujetos a los que interesa considerar, o por la dificultad para reunirlos. La finalidad del cuestionario es obtener, de manera sistemática y ordenada, información acerca de la población con la que se trabaja, sobre las variables objeto de la investigación o evaluación. Fox (1981) considera que al utilizar esta técnica, el evaluador y el investigador, tienen que considerar dos caminos metodológicos generales: estar plenamente convencido de que las preguntas se pueden formular con la claridad suficiente para que funcionen en la interacción personal que supone el cuestionario y dar todos los pasos posibles para maximizar la probabilidad de que el sujeto conteste y devuelva las preguntas (García, 2003).

Partint dels meus coneixements situats i d'una subjectivitat conscient (Haraway, 1991), considero que la recerca que he dut a terme té una perspectiva feminista, ja que no només parteixo del meu interès sobre temes relacionats amb els feminismes, el gènere i la diversitat sexual - fet que no només m'ha ajudat a desenvolupar certa perspectiva crítica respecte certes anàlisis tradicionals, sinó que també ha influenciat l'objecte d'estudi del TFG. Amb aquesta experiència pretenc contribuir a la visibilització de les persones LGBTIQ+ i, específicament, en l'etapa de l'adolescència, visibilitzar les seves experiències, la seva presència i així contribuir humilment a la construcció del coneixement científic. Com que "allò personal és polític", el treball vol col·lectivitzar les opinions i experiències, donant veu a aquelles persones que no sempre la tenen - com moltes persones LGBTIQ+ - per, justament, donar i materialitzar les respostes, en aquest cas, des d'un àmbit educatiu per no només denunciar la discriminació, els prejudicis, etc. amb els que conviuen en el seu dia a dia sinó també les estructures que fan possible i sustenten aquestes situacions (Giroux, 1999).

- **Disseny, difusió i recollida de dades del qüestionari**

Per dissenyar el qüestionari s'ha fet servir la plataforma Google per la seva senzillesa en la preparació, per la seva facilitat en la difusió i perquè es pot respondre el qüestionari des de qualsevol dispositiu connectat a Internet, ja sigui un ordinador, tablet o telèfon mòbil.

El qüestionari compta amb preguntes tancades dicotòmiques (sí / no, per exemple), preguntes amb diverses respostes que es pot marcar una o més opcions (segons el que s'hagi plantejat). També hi ha preguntes semi-obertes perquè han d'aportar informació en format de resposta curta, el que m'ha permès recollir informació qualitativa. La durada per omplir el qüestionari és d'uns 20 minuts.

Les primeres preguntes permeten contextualitzar sociodemogràficament la mostra. Tot seguit, hi ha preguntes sobre els coneixements, opinions, actituds, etc. envers les persones LGBTIQ+ i la diversitat sexual, i preguntes sobre el cinema LGBTIQ+ i com aquestes persones hi surten representades, el coneixement sobre aquest tipus de cinema, l'impacte en els i les adolescents, entre altres.

El qüestionari es va difondre entre el 22 de novembre i el 17 de desembre de 2021, arribant a un total de 281 persones, 187 noies, 88 nois i 6 persones no binaries. Totes aquelles respostes que van arribar en la data posterior han quedat excloses de l'anàlisi.

Per a la difusió del qüestionari s'ha fet servir el correu electrònic i els serveis de telefonia com el Whatsapp o Telegram. Les preguntes s'han enviat a contactes directes en els instituts Sant Jaume de la FEP (L'Hospitalet del Llobregat) i Joaquim Mir (Vilanova i la Geltrú) - estudiants i professorat - i també en persones del meu cercle social més proper que tenen amics o fills/es que es troben estudiant l'ESO o el Batxillerat en les comarques del Barcelonès, Anoia, Baix Llobregat i Garraf. La decisió de repartir el qüestionari en els instituts abans esmentats, va venir donada perquè, en el cas d'Institut Sant Jaume de la FEP, és on jo mateixa vaig estudiar i on tinc contactes directes que es troben a l'ESO. I en el cas de l'institut Joaquim Mir, tinc contactes a partir de persones de la meua xarxa social. A les persones participants se'ls ha informat de la finalitat de la recerca i de l'ús de les dades. Durant aquesta fase he estat disponible per poder resoldre dubtes i qualsevol qüestió emergent relacionada amb les preguntes.

En relació a la recollida de les dades, la plataforma Google les recull directament en el seu programa / formulari, fet que facilita també l'anàlisi perquè permet, per exemple, filtrar i/o agrupar les respostes per extreure tant dades quantitatives com qualitatives.

- **Participants**

Tal com s'ha indicat anteriorment, la població diana per la recerca són alumnes d'entre 14 i 18 anys d'edat que es troben entre tercer-quart de l'ESO i primer-segon de Batxillerat. Qualsevol persona que no es troba en aquesta franja d'edat (és més petita o més gran) o en l'institut estudiant aquests cursos (per tant, estudiant algun altre tipus de formació tot i tenir l'edat marcada) ha quedat fora de l'estudi. Per aquest motiu, han participat 281 persones i s'han analitzat les respostes de totes aquestes; del total de persones participants, 187 eren dones, 88 eren homes i 6 no binaries.

L'estudi serà compartit amb aquelles persones que hi estigui interessades i sempre que les persones participants no tinguin inconvenients.

- **Limitacions i dificultats**

Les limitacions i dificultats sorgides estan relacionades amb la dificultat d'obtenir un nombre important de participants que realitzessin el qüestionari. A conseqüència del COVID-19, els centres educatius no em van oferir un espai per tal de poder distribuir-lo d'una forma més propera i les vacances de Nadal també van contribuir a disminuir el temps per difondre'l a les aules.

- **Aspectes ètics de la recerca**

Els aspectes ètics s'han tingut en consideració des d'un principi, informant a les persones sobre la finalitat de l'estudi, amb qui es compartirà la informació, entre altres. Els qüestionaris eren anònims i per l'elaboració de resultats no s'ha facilitat cap dada que pugui ajudar a identificar cap de les participants.

3. Emmarcaments teòrics

Abans de començar amb el marc teòric d'aquest treball, m'agradaria realitzar algunes clarificacions sobre aquells elements emocionals i afectius que ens possibiliten poder definir aspectes psicosocials que repercuteixen en la construcció de les identitats dels subjectes a la nostra societat. Així doncs, és necessari i bàsic diferenciar entre el sexe i el gènere, ja que la nostra identitat parteix desde un pla biològic, però també desde un pla psicosocial.

Quan es parla del sexe, i partint d'un pla dicotòmic i/o binari, ens referim a les agrupacions de categories biològiques que ens ajuden a diferenciar l'home de la dona i, quan parlem del gènere parlem d'aquelles característiques socialment acceptades com les adequades per aquests homes i dones⁵. Per tant, podem apreciar que aquesta condició orgànica no justifica les diferenciacions construïdes cultural, psicològica i socialment a través de la història, ja que això s'estableix segons els nostre gènere, concepte amb el qual construïm la feminitat i la masculinitat i que es fonamenta a través de determinacions externes amotllades segons les conductes socialment apreses.

En efecte, les normes i els costums, les expectatives i els missatges que sobre la sexualitat i l'amor prevalen en el context en què ens trobem, es convertiran en un antecedent de primer ordre per entendre tot això. De manera més propera encara, haurem de tenir en compte la important influència de la família i els iguals com a agents de socialització sexual primordials (Fuertes i González, 2019:18).

D'aquesta manera, la nostra identitat es comença a desenvolupar amb els processos de socialització que venen determinats per la nostra cultura:

Així, el procés de socialització serà, no només radicalment diferent per als nens i nenes, sinó interessadament jerarquitzador, [...] invisibilitzant o marginant [...] a totes aquelles persones que s'aparten de la "legítima" identitat de dos sexes/dos gèneres i una orientació heterosexual a través de discursos heterosexistes (Carrera, Labeiras i Rodríguez, 2013:53).

Aquesta jerarquització, composta per discursos heteronormatius, repercuteix en la construcció de les identitats dels individus, sobretot en la de les persones LGBTIQ+, ja que aquestes no sempre poden identificar-se amb el clàssic home a dona. Per tant, existeix una clara discriminació dels models de comportaments no normatius. Aquestes diferenciacions psicològiques i orgàniques s'inculquen desde el moment en que naixem i es van consolidant a través dels espais socials on ens relacionem i/o interactuem.

Cal assenyalar les importants desigualtats existents entre els qui assumeixen les identitats normatives relacionades amb la sexualitat i el gènere (dones i homes heterosexuales i cisgènere) i els que no ho fan. Aquestes desigualtats comencen a la infància i es veuen pronunciades a l'adolescència mentre que els agents educatius, la funció dels quals és la formació ciutadana, conformen un sistema que reproduïx de forma normativa patrons tradicionals (Pérez, 1992 citat a Fuertes i González, 2019:49).

⁵ Cal dir, però, i de manera breu i general que, tenint en compte que cada vegada existeix major acceptació d'altres identitats, segons Matsuno i Budge (2017), el no binarisme és un terme paraigües que engloba aquelles persones la identitat de les quals va més enllà de l'home i de la dona (tercer gènere), aquelles persones que fluctuen entre el gènere masculí i el gènere femení (gènere fluid) i les persones que no volen ser categoritzades en cap gènere (agènere). Aquestes persones, de vegades, poden preferir que s'hi refereixin utilitzant pronoms neutres (el més generalitzat és el pronom elle).

Així doncs, podem valorar l'àmbit educatiu com un dels principals mitjans d'influència afectivo-sexual que pot arribar a cooperar per aconseguir una millora en quant a la sensibilització social o, pel contrari, contribuir a obtenir un empitjorament d'aquestes classificacions discriminatòries dominades per l'homofòbia.

3.1. L'evolució de la diversitat afectivo/sexual en l'àmbit educatiu

Tal com ja s'ha esmentat anteriorment, l'àmbit educatiu és un dels principals agents socialitzadors que existeixen a la nostra societat, encara que “durant segles, la família va ser l'agent socialitzador més important [...] en les darreres dècades aquesta importància ha disminuït degut a la influència dels grups de parells, el sistema educatiu i els mitjans de comunicació” (Berbel i Prieto, 2016:351). Per tant, és de summa importància valorar aquest espai com a un primer contacte amb les diferents relacions afectives entre els nostres iguals que pot contribuir a ajudar a suprimir els estigmes, la LGBTIQ+fòbia, els prejudicis, entre d'altres.

Tot i que a Espanya la llibertat d'expressió - en quant a la diversitat afectivo-sexual - ha canviat molt fins a l'actualitat, és important conèixer el progrés social de l'educació afectivo-sexual a nivell legislatiu i l'evolució de les reformes educatives - pel que fa a l'afectivitat de les persones - que s'han anat modificant fins al s.XXI. Així doncs, a continuació i a grans trets, explicaré aquesta evolució educativa, segons les matèries impartides en l'educació formal i no formal.

Durant la dictadura de Francisco Franco que es va instaurar després de la Guerra Civil Espanyola (1939), es va implantar un marc legislatiu que va conjeturar una parada respecte al progrés social, educatiu i jurídic existent fins a l'època. D'aquesta manera, amb polítiques natalistes que intervenien en les ideologies de la població per tal de controlar a les persones, es mantenia un sistema repressiu condicionat pel nacionalisme catòlic espanyol.

L'ordre moral imposat per la dictadura franquista s'inscrivía en una de les tradicions més sòlides i arrelades del nacional-catolicisme, com l'aversion al gaudi sexual, la intangibilitat de la família i la funció biològica de la dona a les estructures patriarcales. Aquesta ideologia reaccionària i repressiva atemptava contra el desordre dels instints, la concupiscència i el llibertinatge. Com a conseqüència, a les famílies es fomentava el rebuig i la tancada d'homosexuals, lesbianes i transsexuals, considerats com a enemics dels principis catòlics i puritans (Galván, 2017:68-69).

Per tant, en l'àmbit educatiu, l'educació sexual era quelcom prohibit i/o delictiu, ja que només l'ensenyança que s'ajustava a la moral de l'església catòlica era la considerada vàlida i única perquè contribuïa a no trencar amb els codis morals del model familiar heterosexual. Així doncs, l'educació sobre la diversitat sexual i/o afectiva era una tergiversació per l'evolució de l'espècie.

Diferents lleis han anat influint i controlant la moral de la societat fins als nostres dies. Així doncs, els actuals adults, que són els generadors d'espais i continguts educatius, es poden veure influenciats per aquests canvis legislatius que mai han donat espai a l'obligació d'impartir matèries referents a la diversitat afectivo-sexual en l'àmbit educatiu.

El problema que s'evidencia en aquest aspecte és que l'educació afectiva-sexual, en la majoria de centres on s'imparteix, apareix de manera puntual en forma de sessió informativa sobre sexualitat –clarament heteronormativa– centrada en la fisiologia de la reproducció, en l'ús d'anticonceptius i en la prevenció de malalties de transmissió sexual [...]. D'aquesta manera, s'invisibilitza la diversitat sexual i probablement s'afavoreix la “homofòbia interioritzada”, no

oferint respostes específiques als adolescents que no s'identifiquen com a heterosexuais (Berbel i Prieto, 2016:352).

Resumidament i tenint en compte el darrer segle, ens trobem amb una sèrie de canvis legislatius que han entorpit una evolució en l'educació afectiva-sexual als centres educatius:

- La Llei General d'Educació (LGE), promulgada al 1970 i estesa durant la transició mantenia la ideologia de morals catòliques;
- Al 1980 es dictamina la Llei Orgànica, encara que mai va entrar en vigor. Aquesta Llei, regulada per l'Estatut de Centres Escolars (LOECE), pretenia una educació sense tenir en compte aspectes afectius i/o sexuals;
- Més tard, es promulga la Llei Orgànica reguladora del Dret a l'Educació (LODE) del 3 de juliol de 1985, amb la qual tampoc es preveu un canvi en quant a l'educació en termes de diversitat afectivo i/o sexual a les escoles com a prioritat per aconseguir una llibertat d'expressió plena i disponible per a tots els ciutadans;
- Amb la Llei Orgànica 1/1990, del 3 d'octubre de l'Ordenació General del Sistema Educatiu (LOGSE), es promou la tolerància i la solidaritat. Per tant, amb aquesta Llei es pot veure un canvi important en quant als objectius de l'educació del nostre país. Això no obstant, encara que s'observa que existeix un apropament cap a la igualtat i la llibertat de tothom, manquen altres objectius que tenen a veure amb la diversitat sexual a les aules i la formació específica d'aquesta temàtica com a educació formal obligatòria en l'àmbit educatiu;
- Més tard, apareix la Llei Orgànica 10/2002, del 23 de desembre de la Qualitat de l'Educació (LOCE) amb la qual es volia ajudar a combatre l'exclusió i promoure la igualtat, els valors pel respecte, els hàbits de convivència social basats en un desenvolupament individual i social òptim, entre d'altres. Mai va arribar a fer-se'n ús d'aquesta Llei;
- L'any 2006 la Llei Orgànica 2/2006, del 3 de maig d'Educació (LOE) va començar a parlar de les competències emocionals, especificant “[...] el desenvolupament de la igualtat de drets, deures i oportunitats, el respecte a la diversitat afectivo-sexual i familiar” (LOE, 2006) com a principals necessitats a treballar amb la ciutadania i definint l'educació com el “mitjà més adequat per construir la personalitat i desenvolupar al màxim les capacitats individuals, així formant una identitat pròpia, potenciant les habilitat afectives” (Ibíd). D'aquesta manera, es va començar a treballar a les escoles l'educació afectiva-sexual amb la finalitat de tractar temes emotius, sentimentals, entre d'altres, de manera integral i dins del sumari d'assignatures educatives formalitzades i obligatòries de les escoles; i
- Malgrat aquesta millora, en quant a l'adquisició de competències emocionals dins de les escoles, al novembre del 2013 es va tornar a donar un pas enrere en quant a l'adquisició d'aquestes habilitats afectives perquè la Llei LOE es va eliminar i va donar pas a la Llei Orgànica 8/2013, per a la Millora de la Qualitat Educativa (LOMCE). Aquesta Llei, la qual està vigent avui dia, torna a promulgar els valors de respecte, llibertat, igualtat, entre d'altres, però omet la especificació de les relacions entre ambdós sexes de forma igualitària. Per tant, aquesta llei aposta per una societat democràtica amb principis de pluralitat, però la inexistència de l'obligatorietat d'una educació afectivo-sexual en l'àmbit educatiu fa que Espanya sigui un país on manca l'exercici emocional, el treball amb els joves sobre la

diversitat sexual i de gènere, la importància de treballar valors que tenen a veure amb l'afectivitat amb els adolescents que construeixen les seves identitats enfront d'una societat encara poc capacitada, entre d'altres.

Com es pot observar, la actual falta d'educació afectivo-sexual en l'àmbit educatiu, fa que altres agents socialitzadors (família, grups d'iguals, mitjans de comunicació, entre d'altres) prenguin el comandament de transmetre aquests coneixements/valors/creences, etc.

Aquesta manca d'espai per treballar la temàtica a l'entorn escolar deixa un buit fàcilment cobert pels mitjans de comunicació, especialment la televisió. Aquesta creixent presència mediàtica ha jugat un important rol en la visibilització i definició de les persones homosexuals (Ahmad, & Bhugra, 2010 citat a Berbel i Prieto, 2016:352).

Cal dir, però, que fora de les escoles per part de, per exemple, el blog *karicies.com*, creat l'any 2009 i presentat per Rosa Sanchís⁶, s'educa als i les adolescents en matèria d'educació afectiva-sexual amb perspectiva de gènere i de diversitat. Tanmateix, la informació s'ofereix de manera unidireccional, ja que el blog no dona la possibilitat d'establir un diàleg, debat i/o discussió. Per tant, encara que en l'educació formal calgui un treball llarg i constant per contrarestar la falta de matèria específica en aquests temes, en l'educació no formal, que es realitza de forma paral·lela i amb mitjans més actualitzats (internet, blogs, fòrums, entre d'altres⁷), s'ha construït una nova forma d'adquisició i/o coneixement de respostes a un espai on trobar informació útil per a resoldre de manera educativa les necessitats i demandes afectivo-sexuals dels i les adolescents.

Entre el molts recursos, serveis i espais que podem trobar per a atendre les diferents demandes dels joves en quant a entendre la sexualitat desde la part afectiva i oferir informació biològica i sanitària està: el Departament de Joventut de l'Ajuntament de Barcelona, la Web Sexe joves de la Generalitat de Catalunya, la Federació Estatal de Lesbianes, Gais, Trans i Bisexuals (FELGTB), entre d'altres. Malgrat això, no existeixen molts recursos que continguin formacions adreçades al jovent, a professionals de l'educació, ni a famílies i, encara que tots aquests recursos utilitzen un llenguatge proper al jovent i ofereixen diversos recursos interactius per ampliar la informació (vídeos, fòrums, telèfons, enllaços a altres recursos, xarxes socials, etc.), aquesta encara segueix oferint-se, moltes vegades, des d'una mirada heteronormativa, fal·locèntrica i/o coitocèntrica, entre altres i, per tant, no s'aturen a considerar, visibilitzar i/o respectar les diferents diversitats que ens envolten, incloent-hi les persones LGBTIQ+.

3.2. L'adolescència i la vulneració dels drets dels joves LGBTIQ+ en l'àmbit educatiu

L'adolescència és la transició entre l'etapa de la infància i la de l'adulthood. En aquesta transició, la construcció identitària és el principal procés per el qual els adolescents passen, per tal de desenvolupar-se amb èxit personal i socialment. Amb aquest procés, els joves busquen respostes,

⁶ Des de 2009 treballa l'educació sexual [...] a través del blog Karicies (karicies.blogspot.com), on incorpora textos i llenguatges propers a la cultura popular adolescent. Fruit d'aquesta tasca educativa és el Premi Enric Soler i Godes 2010 d'Experiències pedagògiques a l'escola, i la publicació de l'assaig *karicies.com* (Edicions 96, 2012).

⁷ Un dels exemples és el curtmetratge dirigit a l'any 2020 per Àlex Brull, amb la col·laboració de GespaJove Teatre i organitzat pel punt jove de l'ajuntament de Palamós "Xocolata", on es reflexiona sobre la LGTBIQ+fòbia i el respecte cap a les persones https://www.youtube.com/watch?v=fE4zjbq7_c0

que ajudin a entendre's i a qüestionar-se les seves necessitats físiques i biològiques, amb preguntes relacionades amb la seva identitat afectivo-sexual i de gènere, entre d'altres. Durant aquesta etapa de canvi, apareixen les primeres relacions sexuals, l'aparició del desig sexual i les alteracions hormonals, així com les atraccions i/o orientacions sexuals. Així doncs, aquesta construcció identitària ve acompanyada per els canvis físics i psicològics propis de l'adolescència.

Aquest objectiu s'aconsegueix a través de representacions i imatges sobre un mateix i els altres, que es conceptualitza en l'àmbit psicològic a través de l'auto-concepte. En ell es postula la idea del jo com a objecte de coneixement en sí mateix, que en l'actualitat es conceptualitza de forma més multidimensional i que engloba diferents aspectes de la persona (físic, acadèmic, relacions socials, etc.) (Serra i Jubany, 2006:114).

Malgrat que, actualment, la sexualitat és un tema amb menys barreres o patrons normatius que els d'antany, podem apreciar que aquesta etapa de canvi ve acompanyada per unes inquietuds, angoixes, pors, etc., per a poder configurar les seves vides i/o relacions amb plena harmonia i que necessiten proveir-se de d'adults referents o del grups d'iguals, per tal de construir la seva identitat sense sentir-se qüestionats o assenyalats com a diferents.

La manca d'informació al costat dels prejudicis i creences negatives sobre la diversitat sexual en general, comporta pensaments, emocions i conductes de desconcert, por o rebuig a tot aquell que expressa la seva sexualitat i els seus afectes de manera diferent a la majoria (García, Correa, Forno, Díaz i Tellez, 2018:40).

Per tant, els adolescents LGBTIQ+, a més de donar resposta als desafiaments propis de l'adolescència, es veuen involucrats en el repte d'identificació a un grup d'iguals on l'heteronormativitat dificulta la seva plena integració social al veure's discriminats o rebutjats. És a dir, socioculturalment, les persones LGBTIQ+ han d'afrontar barreres compostes per creences poblacionals que desvaloritzen la diversitat sexual i, això, fa que l'heterosexisme i/o la LGBTIQ+fòbia siguin obstacles a l'hora de definir les seves identitats personals.

Dit tot això, dins d'una societat amb una orientació sexual hetero-dominant, podem apreciar que en l'àmbit escolar fenòmens com la LGBTIQ+fòbia o el *bullying* a les aules cap als que no es defineixen amb els desitjos i/o els estàndards de bellesa (aparença física, vestimenta, entre d'altres), poden arribar a ser més visibles durant aquesta etapa⁸. L'àmbit educatiu, doncs, és un espai social on el jove, a més d'apropiar-se de coneixements acadèmics, adquireixen l'experiència de relacionar-se amb la resta amb diferents interaccions que succeeixen a diari. Per tant, els instituts són un component bàsic de socialització on existeix el gran desafiament de respectar la diversitat afectiva-sexual, els conflictes, el respecte, el dret de llibertat, d'aportar referents adults positius (que encara són pocs, per la encara invisibilització de les persones LGBTIQ+ de part de l'esfera pública), etc.

L'absència d'un mínim coneixement sobre aquesta qüestió genera conflictes socials, enfrontaments entre iguals i problemes a l'interior de les famílies. D'altra banda, és un tema que no afecta exclusivament els alumnes LGTB. I no només perquè l'homofòbia ataca qualsevol que sigui percebut com a dissonant amb les expectatives de gènere majoritàries. Sinó també

⁸ L'homofòbia és una realitat del nostre sistema educatiu. La por dels adolescents LGBT a acceptar-se i/o fer-se visibles està més que justificat (Federació regional d'ensenyança de Madrid de CCOO i col·lectiu de lesbianes, gays, transsexuals i bisexuals de Madrid COGAM, 2007: 9).

perquè la diferència de desenvolupament afectiu entre nois i noies genera una fractura social preocupant (COGAM, 2005:4).

Encara que existeix una necessitat obvia d'educar als alumnes cap al respecte a la diversitat, per tal de contribuir a eradicar els estigmes o la discriminació social, aquests principis de convivència es veuen precaris en quant al currículum d'assignatures. I, aquesta tasca educativa que es deixa de banda, suposa la conseqüència de trobar-nos amb adolescents que es guien i/o s'influencien per els mitjans de comunicació, el tipus de relació que tinguin amb la seva família o la forma de representació social del grup dominant, entre altres.

L'apertura social que porta a aquests adolescents a no voler amagar-se durant més temps, no va acompanyada [...] de canvis en el Sistema Educatiu, per la qual cosa es pot deduir que com més obertura social hi ha, més assetjament per homofòbia es dona als centres educatius (COGAM, 2007:10).

Si tenim en compte que una de les funcions de l'educació és la de construir ciutadans que es basin en el respecte i el dret a la llibertat de hom, aquest impacte LGBTIQ+fòbic dins de les aules crea un obstacle per aconseguir aquest objectiu, ja que es crea un entorn educatiu vulnerable cap a es persones LGBTIQ+, uns sentiments en desequilibri i, especialment, un risc de tenir possibles futures seqüeles per culpa de la interiorització de missatges heterosexistes promulgats socioeducativament.

La invisibilització constitueix un dels principals instruments de legitimació de la subordinació i de la perpetuació de les desigualtats: no es lluita en contra el que no es veu o no es coneix. Si el problema no es veu és com ni no existís. Però existeix, i te unes conseqüències devastadores per una part important dels individus que formen aquesta societat: “bullying”, sexisme i homofòbia van de la mà en el context escolar (COGAM, 2007:10).

Com s'ha dit anteriorment, les persones estem predestinades a complir amb els patrons majoritaris i estandarditzats socialment (la matriu de l'heteronormativitat). A partir d'aquest fenomen, la societat genera una sèrie d'estigmes i/o prejudicis en quant a la diversitat sexual o de gènere. Aquestes actituds discriminatòries⁹ i LGBTIQ+fòbiques generen rebuig, exclusions i, fins i tot, violència cap a les persones que no se situen dins la normativitat, en aquest cas, les persones LGBTIQ+. Per una altra banda, la falta d'espais per les persones LGBTIQ+ adolescents, fa que es generi una situació de vulnerabilitat social encara major per a ells, ja que són persones que estan atrotllant la seva identitat en la etapa cap a l'adulthood i, la falta d'eines socioeducatives por arribar a crear una exclusió social quasi permanent en el temps. Per tant, en el procés d'integració amb el seu grup d'iguals, més concretament en l'àmbit educatiu, la falta d'informació i l'exclusivitat de l'heteronormativitat, es converteix en una situació realment inquietant per culpa de la por de ser rebutjats, aïllats o no acceptats. Així doncs, la revelació de la seva identitat pot arribar a ser un obstacle en el transcurs d'aquesta etapa.

⁹ “Aquestes discriminacions que posen d'excusa les identitats sexuals o de gènere no normatives terminen provocant l'ocultament (Britzman, 2016). Segons va aportar COGAM en 2013, el 80% dels joves no surten de l'armari perquè saben que, si surten, les estigmatitzacions, les agressions i, en el pitjor dels casos, l'assassinat social (de forma directa o induint al suïcidi) es multiplicaran per tres” (Flores, 2016; FELGBT, 2013 a Sánchez, 2019:83).

3.3. Educació Social, persones LGBTIQ+ i adolescència

Com hem vist en les seccions anteriors, un dels majors assoliments que les persones han de superar durant l'adolescència és l'afiançament de la seva identitat. És a dir “el resultat de la integració dels diferents aspectes del jo psico-corporal, cognitiu, social, afectiu, moral, etc., entre els que es pot incloure l'autoconcepte i l'autoestima” (González, 2013:334). Per tant, una de les primeres barreres que ha de superar l'adolescent durant aquest procés és l'assimilació dels canvis físics que pateix, els quals poden arribar a augmentar certes inseguretats, pors, entre d'altres. Així mateix, els adolescents també han de desenvolupar-se psicosexualment en una societat on “la sexualitat adolescent està fortament influïda pel context social, per las creences, els valors i els processos mentals en els quals la persona creix” (González, 2013:342).

Tal com s'ha pogut anar apreciand, també, la societat sempre ha estat condicionada pels comportaments i les activitats desitjables segons si naixem homes o dones i restringida dins d'una norma cultural dicotòmica que no encaixa amb la realitat actual. Per una altra banda, l'escola també ha estat, i continua sent, un espai de socialització amb “un destí assignat: transmetre a les noves generacions els comportaments considerats legítims” (Subirats, 1999:19). És a dir, un escenari estigmatitzador que, encara que “a les últimes dècades han sorgit algunes iniciatives¹⁰ orientades a combatre les discriminacions homofòbiques en els entorns educatius a través del reconeixement de la diversitat i la promoció de la empatia entre persones amb diferents orientacions sexuals” (Pastor, García, Muñoz i Gomis, 2012; Plantero i Gómez, 2007 a Berbel i Prieto, 2016:348) continua sent un espai on la LGBTIQ+fòbia està present, especialment, entre els joves i adolescents.

Sense dubtes l'escola és un dels contextos principals de socialització on, entre altres coses, també s'aprenen prejudicis, estereotips i comportaments discriminatoris en ocasions, a través dels propis educadors o altres agents de la comunitat educativa (Pastor, García, Muñoz i Gomis, 2012). Efectivament, en moltes ocasions l'escola actua com guardiana i reproductora de l'ordre heterosexista (COGAM/UAM 2005) ja que invisibilitza la diversitat afectiva i sexual de les persones que en ella conviuen (Berbel i Prieto, 2016:351).

Així doncs, del que es tracta és de “canviar l'escola perquè no contribueixi, encara que sigui de forma inconscient, a transmetre estereotips que limitin el desenvolupament de la personalitat humana” (Subirats, 1999:20) i, aquest tasca educativa és difícil d'assumir, perquè les diferents intervencions, formacions i/o eines que posseeix l'educador/a social no sempre es porten a la pràctica, ja que aquesta figura professional està molt poc present als instituts i, per tant, no hi ha matèria/assignatura específica en educació sexual, diversitat sexual-afectiva, diversitat de gènere, etc.

El problema que s'evidencia en aquest aspecte es que l'educació afectivo-sexual, en la majoria de centres on s'imparteix, apareix de forma puntual en forma de sessió informativa sobre la sexualitat - clarament heteronormativa - centrada en la fisiologia de la reproducció, en l'ús

¹⁰Algunes de les associacions/col·lectius que promouen els drets humans i la igualtat de les persones LGBTIQ+ amb accions socioeducatives són: Casal Lambda, Associació de Famílies LGTBI (FLG), Associació de Pares i Mares de Gais, Lesbianes, Bisexuals i Transexuals (AMPGIL), Observatori contra la Homofòbia, Ahora Dónde-Le Refuge, COGAM – Col·lectiu LGTB+ de Madrid, FELGTBI+ - Federació Estatal de Lesbianes, Gais, Trans, Bisexuals, Intersexuals i més, entre d'altres.

d'anticonceptius i en la prevenció de malalties de transmissió sexual (Garrido i Morales, 2014 a Berbel i Prieto, 2016:352).

Per aquest motiu, tenint en compte que la presència de la diversitat sexual entre els adolescents en els diversos espais socials - especialment en l'àmbit educatiu - on interaccionen amb la societat, està estretament lligada amb la consolidació de les seves identitats, la figura del educador/a social als instituts es torna imprescindible, ja que l'educació ha d'estar dirigida cap a la sensibilització i l'acceptació de qualsevol forma de vida, siguin quines siguin les seves característiques i, "els adolescents que descobreixen que tenen interès en parelles del mateix sexe, sovint experimenten un intens conflicte intern, perquè tenen poca aprovació social [...] i se senten aïllats i sols" (González, 2013:342).

D'aquesta manera, treballant interprofessionalment, per poder avançar cap a una societat tolerant, respectuosa, entre d'altres, i considerar la diversitat afectivo-sexual com el principal objectiu que volem assolir, necessitem una educació sensibilitzadora de la qual s'encarreguin els professionals adequats i no només d'altres poc o gens qualificats (psicòlegs, professors/es, orientadors/es, entre d'altres). És a dir, un dels primers passos és el de treballar per a canviar les mirades excloents dels diferents professionals que s'encarreguen de l'educació afectivo-sexual als instituts per a què promoguin uns valors apropiats a les demandes actuals, ja que moltes vegades:

El tema no es tracta a no ser per iniciativa personal d'algun orientador/a o professor/a, i moltes vegades amb reticències per part d'altres professors i del centre. Hem detectat situacions de manca de respecte als professors, siguin heterosexuales o homosexuals, que treballen aquests temes amb els seus alumnes, i fins i tot se'ls arriba a estigmatitzar. També hi ha professors que es neguen que les xerrades es donin als seus grups per la conflictivitat que poden generar. Entre els professors i els alumnes hi ha actituds homòfobes, misògines i heterosexistes, que no solen qüestionar-se de cap manera. De vegades fins i tot és el mateix professorat el que no vol veure o el que recolza amb els seus silencis o estereotips de gènere les actituds i els comportaments excloents (COGAM, 2005:22-23).

Estem només al principi d'una història que pot ser llarga, i explorant un nou continent, el de la transmissió de normes ocultes que, una vegada desvelades, poden semblar-nos inacceptables perquè no són democràtiques, constitueixen formes de discriminació i d'exclusió i procedeixen d'un passat que ja no ens és útil (Subirats, 1999:20).

En aquest sentit, recuperant els *Documents Professionalitzadors* de l'Educació Social (ASEDES, 2007) i tenint present la possibilitat que el perfil professional estigui present a les escoles/instituts, observem que l'Educador/a Social podria assumir l'encàrrec socioeducatiu d'educar a través del desmantellament de la norma heteronormativa actual, ja que:

- És un professional de l'educació que té com a funció bàsica la relació d'una relació educativa que faciliti a la persona ser protagonista de la seva pròpia vida; i
- Procurarà sempre una aproximació directa cap a les persones amb les quals treballa afavorint en aquestes aquells processos educatius que els permetin un creixement personal positiu i una integració crítica en la comunitat a la qual pertanyen, entre d'altres;

De la mateixa forma, entre les funcions de l'educador/a social que encaixen amb una educació que generi espais de reflexió sobre la diversitat afectivo-sexual estan les de:

- La funció de transmissió, formació, desenvolupament i promoció de la cultura, per exemple, reconeixent els béns culturals de valor social, dominant metodologies educatives i de formació, entre altres;
- Generació de xarxes socials, contextos, processos i recursos educatius i socials, per exemple, perícia per identificar els diversos llocs que generen i possibiliten un desenvolupament de la sociabilitat, la circulació social i la promoció social i cultural, capacitat per potenciar les relacions interpersonals i dels grups socials, entre altres; i
- Coneixement, anàlisi i investigació dels contextos socials i educatius, per exemple, amb la capacitat per detectar les necessitats educatives d'un context determinat, perícia per discriminar les possibles respostes educatives a necessitats, diferenciant-les d'altres tipus de resposta possibles (assistencials, sanitàries, terapèutiques, etc.), entre altres;

L'objectiu real seria transformar completament el sistema educatiu que coneixem per crear [...] una educació pública, no cisheterosexista, no racista, no capacitista, no androcentrista, no etnocèntrica [...]. En definitiva, una educació pública que no discrimina ni per acció ni per omissió, amable i antinormativa: però mentre això passa podem buscar petites esquerdes d'escapament, podem començar a formar-nos en pràctiques pedagògiques antinormatives. No hi ha canvi possible sense una formació des de l'altra banda (Sánchez, 2019 :139).

Així doncs, l'educador/a social pot arribar a aconseguir que l'àmbit educatiu sigui un espai pedagògic on es jugui amb el pensament crític, la curiositat, la reflexió, etc., un espai que ofereixi seguretat i confiança, on la seva figura sigui un referent per els joves, un espai que faci “reflexionar sobre el nostre lloc en el món, que ens permetin ser” (Sánchez, 2019:68).

Com a docents cal que tinguem obertura a l'ambigüitat, a la incertesa, que les veritats no siguin absolutes, que comencem a qüestionar-nos, a qüestionar els nostres sabers, els nostres hàbits, els nostres prejudicis, el nostre propi pensament (Bello, 2018) que comencem a explorar el món amb altres ulls, que ens connectem amb el nostre alumnat des del qüestionament de les etiquetes amb què vénen marcats (o que els han estat assignades a la pròpia escola): només així podrem començar a transformar l'educació en un espai més amable , més plural, més enriquidor (Sánchez, 2019:78-79).

3.4. L'ús del cinema com a estratègia d'intervenció educativa

Actualment, l'educació parteix d'un model hegemònic de llarga tradició on l'objectiu primordial és el “d'assolir un coneixement de salvació [...] on el llibre de text [...] és el dipositari únic del saber i l'examen [...] la norma de control i classificació social” (Carbonell i Martínez, 2020:15).¹¹ Per tant, és fàcil determinar una educació rígida que no té en compte tots els desitjos, interessos, inquietuds de la vida quotidiana, entre d'altres, dels infants i adolescents.

L'ensenyança a les escoles hauria d'estar enfocada, no només a l'adquisició de coneixements curriculars sinó també a l'educació integral de la societat, per tal de que visquem sabent viure amb els problemes comuns, les diferències afectivo-sexuals, etc. És a dir, una escola inclusiva¹² que

¹¹ La majoria de cites són d'aquesta obra perquè és la publicació més rellevant i pertinent que he localitzat per desenvolupar la secció.

¹² “El concepte d'educació inclusiva no significa [...] integrar en un suposadament ordre cultural superior, sinó reconèixer com un valor humà i humanitzador el reconeixement i respecte de la diversitat, però també l'anàlisi crític de les diferències. L'alumnat

eradiqui les considerades imperfeccions i on no s'eduqui a través del control heteronormatiu que arrosseguem desde fa molts anys. Amb altres paraules, la funció educativa hauria d'ajudar a que els joves s'emancipin, reconeixent i respectant les diversitats afectivo-sexuals perquè, la negació de construir espais d'apropament amb la realitat que vivim “constitueix també un espai relacional on l'alumne desplega conductes alimentades per prejudicis sexistes i homòfobs, que donen lloc a situacions de bullying” (Carbonell i Martínez, 2020:70).

Tenint en compte que “les imatges formen part del nostre entorn quotidià, en especial de les lectures que fem de la realitat, cosa que afecta de manera summament addictiva als adolescents” (Huerta, 2014:25), el cinema pot ser una estratègia d'intervenció educativa molt útil perquè és una pràctica activa i renovadora amb la qual es construeixen aprenentatges¹³, s'exemplifiquen problemes socials i es resolen temes complexos amb experiències de diferents grups que intenten mostrar el sentit del perquè de les nostres accions.

El cinema ens convida a pensar en la diversitat social, cultural, religiosa, sexual, però també en les relacions de poder que a través d'aquestes s'estableixen. Reconèixer que som diferents és reconèixer també que ens han fet diferents, i que aquesta diversitat es modifica, canvia de sentit i reconeixement desde les empremtes que va deixant la història i amb les modificacions culturals, ideològiques i de poder que en aquesta història es produeixen (Carbonell i Martínez, 2020:59).

Per tant, sabent que les escoles són uns espais per socialitzar, aprendre i descobrir com i de què manera construir les nostres identitats, un dels objectius dels professionals socioeducatius hauria de ser el saber interpretar el present de la joventut, anticipar-nos a las inquietuds o desafiaments que els sorgiran durant el seu desenvolupament, escoltar i acompanyar a la diversitat afectivo-sexual, entre d'altres, i “exposar a les aules un tema tan candent com la defensa dels drets humans¹⁴, i tot això a partir de la visibilització, el respecte i el recolzament” (Huerta, 2014:25) a aquesta diversitat afectivo-sexual.

En definitiva, el canvi que proposem per a la selecció de continguts i la planificació de l'ensenyança hauria de contemplar la reintegració del coneixement a la vida; hauria de facilitar el diàleg cultural entre els sabers produïts al carrer, populars, de sentit comú, etc., amb els sabers sistematitzats a l'interior de la institució educativa. Això significa, d'una manera més pràctica, que els processos d'aprenentatge han de partir, en la major mesura possible, de problemàtiques reals i orientar-se a la presa de decisions i a la intervenció” (Carbonell i Martínez, 2020:54).

acudeix a l'escola amb llengües, cultures, identitats, experiències familiars diferents que l'escola ha de reconèixer i protegir, treballant el projecte educatiu desde el reconeixement d'aquesta realitat” (Carbonell i Martínez, 2020:61).

¹³ La campanya “STOP HOMOFOBIA”, realitzada al 2015, ens mostra que els principals referents són mediàtics ja que, “les opinions recollides responien a estereotips, sent recurrent per a la categoria "gai" atributs com sensible, efeminat, o l'associació del color rosa i la ploma; i per a les "lesbianes" que són rudes, amb els cabells curts, marimachos i masculines. En obrir el diàleg sobre les respostes sorgides, constatem que aquestes imatges estaven directament relacionades amb els personatges televisius que apareixen a les sèries Aida, Aquí no hay quien viva, Física i Química o Modern Family, així com presentadors de reality shows, com Jesús Vázquez i Jorge Javier Vázquez” (Berbel i Prieto, 2016:358).

¹⁴ “Expressions com “outing”, “doble vida” o “sortir de l'armari” donen peu a la introducció de suculents debats a l'aula de secundària mitjançant els quals convé estudiar les qüestions d'ordre personal i social que poden ajudar a eliminar l'homofòbia entre els nostres estudiants. Tractar l'estètica queer o les dissidències de gènere permet conscienciar-los sobre els drets humans i el respecte cap a la diversitat, cosa que constitueix un repte i un compromís. Cinema i drets humans es donen la mà per interpretar en clau de llibertats personals les opcions de la diversitat sexual” (Huerta, 2014:27).

Aquesta educació, compromesa amb l'emancipació dels subjectes i amb l'adquisició d'eines que enriqueixin les seves vides i adquirida en aquest "lloc de benestar, tolerància i proximitat on trobar resposta a les preguntes" (Carbonell i Martínez, 2020:133) que sorgeixen en el dia a dia, pot veure's realitzada amb l'estratègia del cinema com a intervenció educativa, ja que "el cinema ens convida a buscar relacions, descobrir la complexitat, reconèixer les diferències i evitar els esquematismes i les parcel·lacions del coneixement [...] on la ironia acudeix com recurs didàctic per facilitar la comprensió dels problemes més vitals" (Carbonell i Martínez, 2020:50).

En resum, el cinema pot resultar una eina innovadora per ser "un recurs motivador i [...] un vehicle d'aprenentatge [...] participació i [...] reflexió crítica" (Bonilla, Loscertales i Páez, 2012:120), però sobretot, un recurs on aprendre l'educació en valors¹⁵ socials i culturals, coneixements, idees i actituds, on trencar amb prejudicis i estereotips, sent aquesta una eina pedagògica que visibilitza el discurs social.

3.5. Representació de la diversitat sexual en els llargmetratges LGBTIQ+ a Espanya

Com s'ha pogut veure en l'apartat anterior, el cinema pot ser un recurs didàctic, dinàmic i actualitzat que ens pot servir d'eina/estratègia d'intervenció, ja que ajuda a crear un espai de reflexió i ens aporta una connexió amb la diversitat afectivo-sexual.

Els llargmetratges LGBTIQ+ d'avui dia es poden considerar fins i tot un gènere cinematogràfic. Directors com Pedro Almodóvar o Eloy de la Iglesia han sigut pioners en quant a la normalització de la sexualitat amb pel·lícules com *La mala educación* (2004), *La piel que habito* (2011) o *Kiki, el amor se hace* (2016), entre altres. No obstant això, no sempre ha estat així. La representació de les persones LGBTIQ+ ha estat retratada de diferent forma segons l'època i, a mida que han passat els anys, la temàtica LGBTIQ+ ha anat evolucionant cap a una societat més compromesa amb la llibertat del individu i la sociabilitat de qualsevol forma de vida.

Fent un breu repàs històric, durant el franquisme la diversitat afectivo-sexual a les pel·lícules era gairebé inexistent. És a dir, com la societat havia de ser forçosament heterosexual i monògama, tota la resta de persones eren qüestionades, marginades, discriminades, etc. i les pel·lícules reforçaven aquest sistema heteropatriarcal gràcies a la censura de qualsevol representació que tingués contingut no monògam, no heterosexual i/o no adequat a la moral catòlica dels espanyols (encara que no hi hagués una llei on s'especificarà la prohibició d'aquestes pel·lícules). És a dir, se censurava qualsevol acte que tingués a veure amb les persones LGBTIQ+, les treballadores sexuals o qualsevol forma de vida que ataqués a la tradicional família. "La censura solia ser implacable com a ineludible, de manera que l'única opció, si es volia parlar seriosament d'un tema moralment dubtós, era tractar-lo, [...] des de la perspectiva de l'amonestació i la desacreditació moral i social" (Alfeo, 2002:146). Així doncs, els pocs personatges LGBTIQ+ que es veien a les pel·lícules eren objecte de burla ja que, per exemple, mostraven homes gays efeminats que es comportaven i/o es vestien com a dones o s'atacava a la seva dignitat i se'ls humiliava¹⁶, entre altres, o eren considerats

¹⁵ Entenent el concepte "valors" com a les "idees que ens serveixen com orientació per estar en el món, sabent quina és la nostra posició adequada per formar part de la societat en la qual vivim, convivint amb la resta, sent feliços i col·laborant amb la felicitat de la resta. Per aquesta raó, també hem d'entendre'l com a guia de la conducta" (Bonilla, Loscertales i Páez, 2012:121).

¹⁶ Hi ha una gran tradició de representació de personatges còmics homosexuals, o presumptament homosexuals (normalment, homes) que es pot trobar en tots els gèneres, des del teatre i la zarzuela a la cançó popular, passant pels còmics, els programes de televisió i les radionovel·les (Melero, 2014:200-201).

crimals o persones perverses sobretot en el cas de les dones lesbianes, que només optaven a ser un personatge secundari. “L’explicació teòrica a l’èxit de l’homosexualitat com a recurs còmic a la cultura espanyola del franquisme es troba en la concepció social que es tenia sobre qualsevol desviació de la majoria sexual” (Melero, 2014:202). Per una altra banda, aquesta representació era un recurs per a les persones LGBTIQ+, ja que les ajudava a configurar la seva identitat i/o veure’s reflectits en els problemes, estigmes i/o prejudicis que es mostraven. D’aquesta manera, es perseguia la integració social i es reivindicava la llibertat de les persones LGBTIQ+ de forma subtil. Un exemple és el de la pel·lícula *Diferente* (1961)¹⁷, dirigida per Luís María Delgado, on s’optava per escenificar un discurs complaent que satisfés al públic heterosexual i, a més, ajudés a filar una complicitat amb les persones LGTBIQ+, ja que “sense apartar-se ni una mica de les pautes establertes, és capaç de pujar a la pantalla cinematogràfica [...] un text explícit, el destinatari del qual és l’espectador comú, i un text codificat, el destinatari del qual és l’espectador <avisat>” (Alfeo, 2002:144).

Una vegada va finalitzar la dictadura franquista, aquesta representació en forma de mofa de les persones LGTBIQ+, va obrir pas cap a un llarg camí on la figura estereotipada de “la loca” era utilitzada com a personatge que feia riure i s’escenificava com el contrari a l’home alfa o al mascle ibèric. “Servia de teló de fons sobre el qual destacava la, no menys tòpica ni còmica, figura del mitemasclè hispànic [...] la seva principal arma de transgressió” (Alfeo, 2002:147). Per una altra banda, apareix un cinema més eròtic i reivindicatiu on la temàtica LGBTIQ+ es barreja amb altres temes prohibits. A més, comencen a publicar-se pel·lícules que havien estat censurades anys enrere. Això no obstant, se segueixen produint els mateixos clixés, estereotips, etc. sense integrar veritablement els personatges a les pel·lícules. Anys més tard, es produeixen pel·lícules més provocatiu i reivindicatiu i, fins l’actualitat, ha anat apareixent un cinema on la identitat LGBTIQ+ és només un aspecte més de la persona, no allò principal, de referència o que s’hagi de destacar, tractant-se temes com la lluita per la llibertat, activisme, visibilitat, entre altres. Es pot dir que s’ha arribat a una certa normalització però encara queda molt de camí perquè la seva representativitat sigui uniforme, per exemple, en el cas de les persones trans o les dones lesbianes - on sovint es continuen representant com a masculines -, manca de diversitat cultural i funcional, entre altres.

¹⁷ Aquesta pel·lícula oferia “a un públic que portava una existència <clandestina> la constatació de que hi havia uns trets <identificables>, precisament perquè eren <diferents>, un missatge llançat a la col·lectivitat en què es podien reconèixer més enllà de les seves realitats individuals (Alfeo, 2002:145).

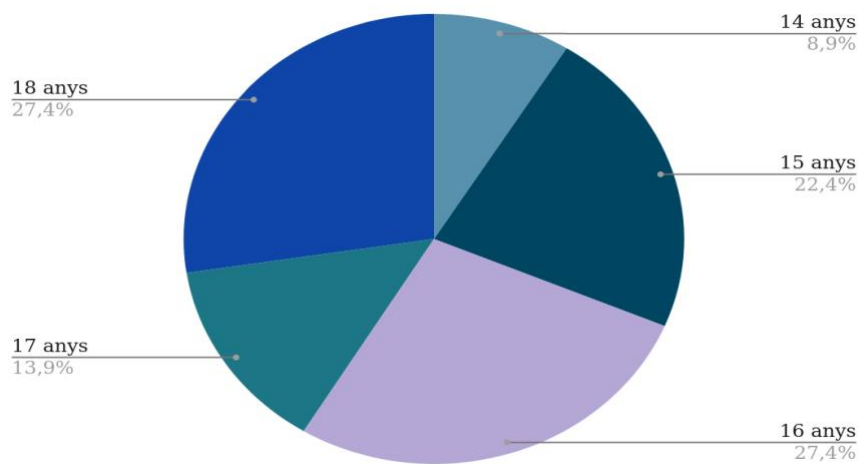
4. Anàlisi dels resultats obtinguts amb el treball de camp

A continuació, s'analitzen els resultats obtinguts a través del qüestionari:¹⁸

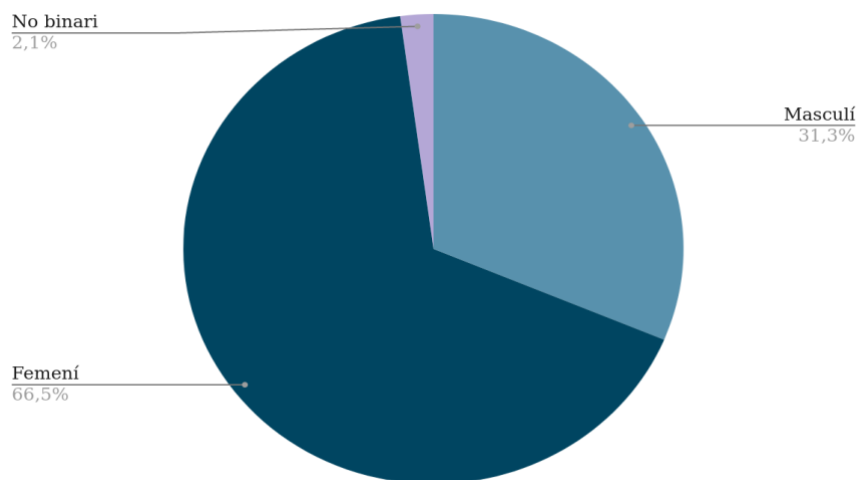
Tal com es pot veure a continuació, de les 281 persones que han realitzat el qüestionari, més de la meitat de la mostra (54,8%) han sigut persones de 16 o 18 anys, un 22,4% de persones tenen 15 anys i, el 22,8% restant, han estat persones de 14 o 17 anys. De totes aquestes persones, 187 es consideren de gènere femení (66,5%), 88 del gènere masculí (31,3%) i 6 no binaries (2,1%).

En quant a la seva orientació sexual, quasi el 75% de la mostra diu ser heterosexual. La resta, tal com podem veure al gràfic, es compon per 15 homosexuals (5,3%) i 8 lesbianes (2,8%). Per una altra banda, 39 persones se senten bisexuals (13,9%) i 2 es guien per l'atracció que tenen cap a les altres sense especificar un gènere concret (2,1% pansexuals). Per últim, dues persones diuen ser transsexuals, 1 no es considera res i una altra diu ser de gènere fluid on, sent lesbiana, a vegades se sent noia i a vegades no binaria.

Quina edat tens?

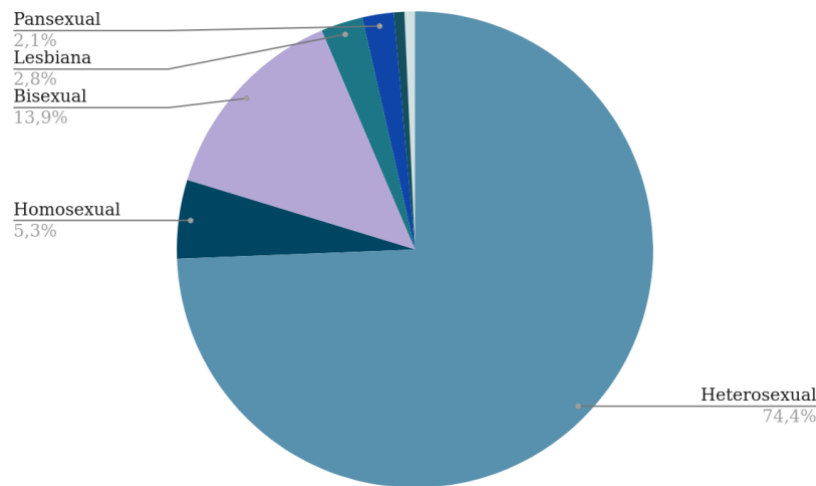

Indica el teu gènere:

¹⁸ Per més informació sobre la mostra i el qüestionari veure el punt 2 "Metodologia i disseny del procés de recerca".

Quina és la teva orientació sexual?

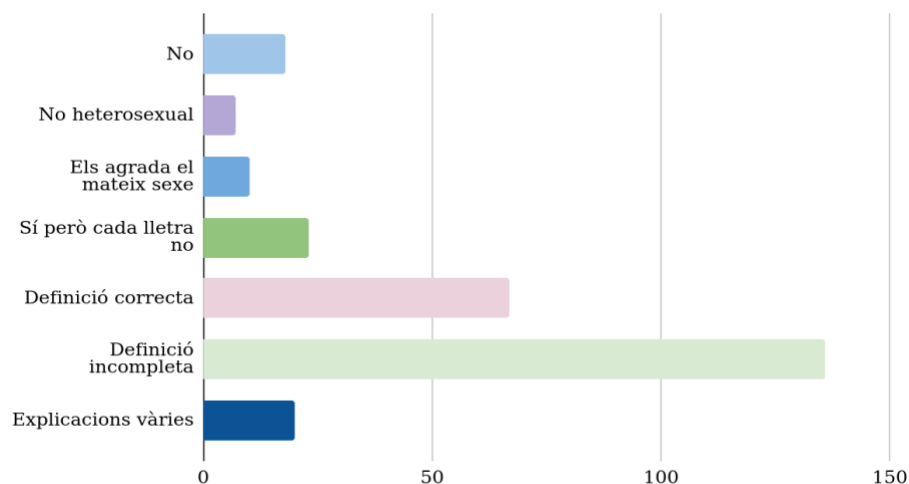

Saps què significa LGBTIQ+? ESCRIU LES PARAULES QUE COMPONEN AQUESTA SIGLA

S'aprecia una certa desinformació en quant a la definició de cadascuna de les lletres de la sigla LGBTIQ+, ja que només 67 persones (23,8%) han respost correctament.

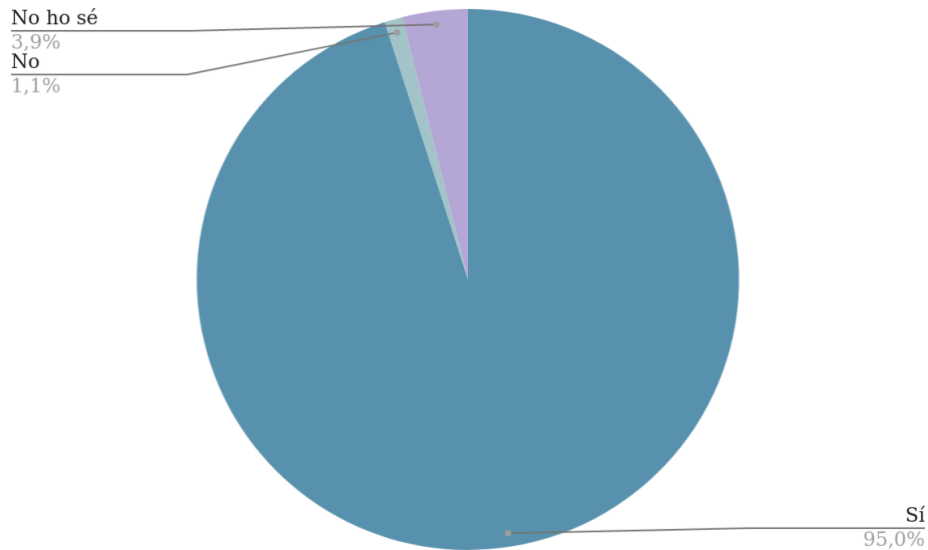
La gran majoria (136 persones/48,4%) integren les paraules lesbiana, gai, bisexual i transsexual, però la definició es queda incompleta perquè la resta de lletres no saben què signifiquen. Per una altra banda, 18 persones (6,4%) diuen no saber què signifiquen aquestes lletres i 23 (8,2%) diuen no saber amb exactitud el significat de cadascuna.

La resta de respostes (20 persones/13,2%) amaguen una certa estigmatització i/o LGBTIQ+fòbia en la definició d'aquesta sigla, per exemple, aquelles que diuen que es refereixen a persones no heterosexuales (7 persones/2,5%), persones a les que els agraden persones del seu mateix sexe (10 persones/3,6%) o explicacions vàries (7,1%) que deixen entreveure la ignorància social respecte el tema que ens ocupa, com per exemple: desviacions d'una sexualitat autèntica, subnormals, qualsevol tipus d'orientació sexual, travestis, companyia que recolza als que els agrada el seu mateix sexe, altres condicions sexuals que la normal, etc.

Coneixes a alguna persona Gay, Lesbiana, Bisexual, Transsexual, entre d'altres?

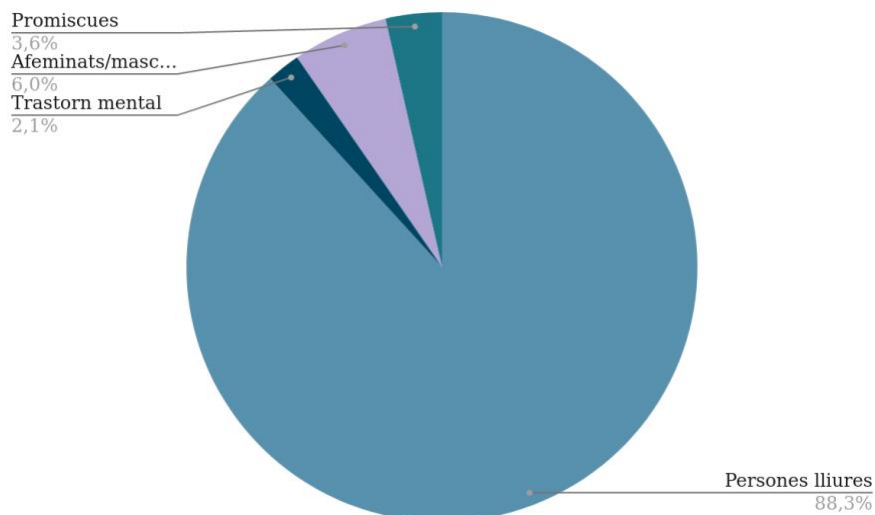
Com es pot veure en el següent gràfic, malgrat que 214 persones de la mostra no saben el significat de la sigla LGBTIQ+ o no sap el seu significat correctament, un 95% de persones coneixen alguna persona gay, lesbiana, transsexual, entre d'altres, i només un 5% diuen no conèixer a cap (3 persones/1,1%) o no saber-ho amb certesa (11 persones/3,9%). Per tant, encara que potser no posseeixen gaire informació sobre les diferents orientacions i/o identitats sexuals amb les quals conviuen, sí que són conscients de l'existència de diferents formes de veure i viure l'amor i la sexualitat.

Com creus que es podrien descriure millor a les persones LGBTIQ+?

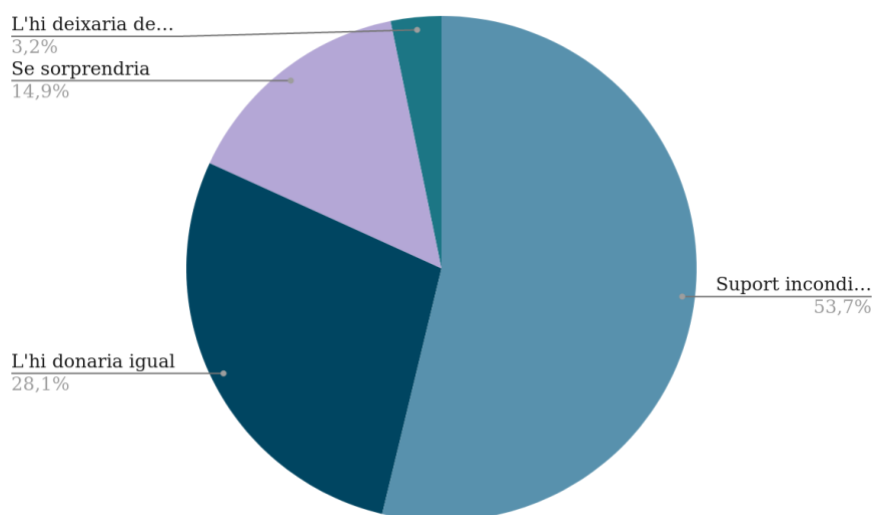
Malgrat que la majoria (88,3%) descriuen a les persones LGBTIQ+ com a persones lliures d'escollir la seva orientació i/o identitat sexual, així com amb la totalitat de les seves capacitats de decidir qui volen ser o amb qui volen compartir els seus desitjos sexuals, una franja petita de persones pensen que aquestes pateixen algun trastorn mental (6 persones/2,1%). Per una altra banda, un 3,6% diuen que són persones promiscues a les quals els agrada el sexe i no els importa amb qui mantinguin relacions i un 6% consideren que les persones homosexuals, gays o lesbianes són nois efeminats o noies masculines, respectivament, les quals se senten atretes per persones del seu mateix sexe.

Com podem veure, encara que no sigui una proporció molt gran, existeixen grans prejudicis cap a les persones que s'allunyen del considerat "normal" i tot el que traspassi la fina línia que separa l'heteronormativitat de la diversitat, està envoltat d'estigmes.

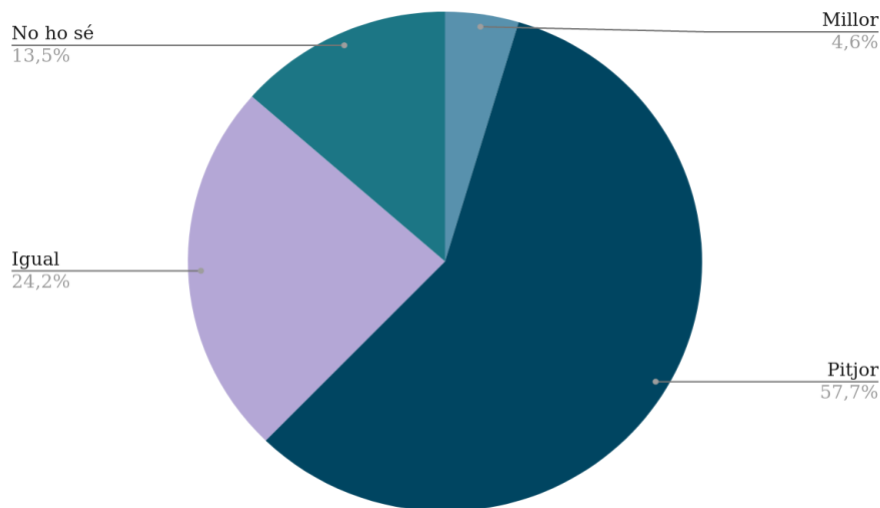
Si un amic o amiga teva “sortís de l’armari”, com reaccionaries?

Encara que 151 persones (53,7%) diuen que donarien un suport incondicional si un amic o amiga “sortís de l’armari”, la resta no es compromet amb aquest procés de canvi ni amb les seves dificultats, ja sigui perquè els hi dona igual (79 persones/28,1%), perquè només ho farien en cas de necessitat reclamada (42 persones/14,9%) o perquè directament deixarien de parlar amb aquesta persona (9 persones/3,2%) en un procés tan important en la construcció de la seva identitat com a persones LGBTIQ+, especialment durant l’adolescència.

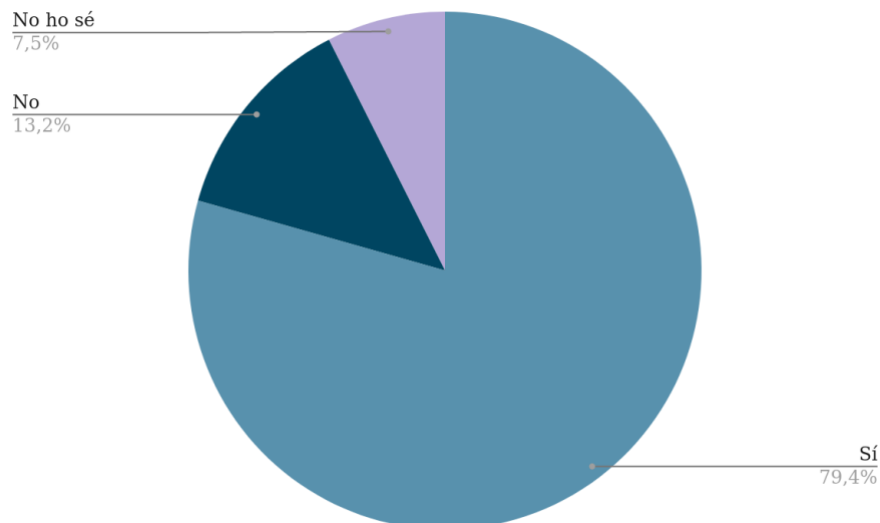
Com creus que es tracta a les persones LGBTIQ+ als instituts?

Més de la meitat de la mostra (57,7%) diuen creure que es tracta pitjor a les persones LGBTIQ+ als instituts. Les persones restants (42,3%) es divideixen entre les que pensen que es tracten igual que a la resta (24,2%) i les que no ho saben (13,5%). Només 13 persones (4,6%) valoren que als instituts es tracta de millor manera a les persones LGBTIQ+.

Creus que actualment es discrimina socialment a les persones LGBTIQ+ (a nivell de la família, els espais públics, els grups d'amics i amigues, etc.)?

En quant a la discriminació social que pateixen les persones LGBTIQ+, les respostes són molt més unànimes, ja que el 79,4% pensa que existeix una discriminació enfront d'un 13,2% que pensa que no. Les 21 persones restants, que componen el 7,5% del total de la mostra, tenen la incertesa de no saber si realment es discriminen o no.

Digues algun insult LGBTIQ+fòbic que hagi escoltat al teu institut durant l'últim any

Molts dels insults, estereotips i prejudicis que perviuen fins avui dia sobre les persones del col·lectiu LGBTIQ+ estan relacionats amb la incorrecta associació entre els rols de gènere i allò eròtic o la sexualitat, i amb la construcció social del femení i del masculí, del que vol dir ser dona i ser home.

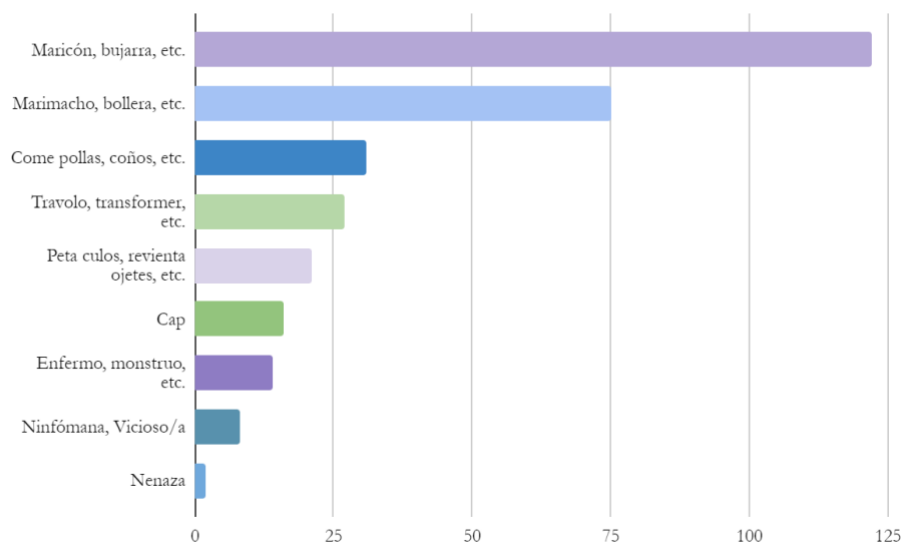
Així, envers els homes, insults com “maricón, mariquita, maricona, bujarra, maricón de mierda, gay”, entre d'altres, són els més escoltats als instituts dels i les adolescents que han realitzat el qüestionari, estan molt dirigits a la suposada “feminitat” d'aquestes persones, a ser poc homes, més

febles, com una dona, etc. Aquests tipus d'insults es repeteixen 122 vegades. En quant als insults dedicats al gènere femení, veiem que marimacho, bollera, machorra, camionera, etc. són els més populars entre els joves que volen ofendre a les noies, sent insults que van dirigits a remarcar la masculinitat d'aquestes persones (aquests insults es repeteixen 75 vegades).

Per una altra banda, els participants han aportat insults més específics com, per exemple, “menja conys, menja polles, xupa almejas, revienta ojetes, come estucados, peta culos”, entre d'altres, que propicien a ofendre, també, la forma de viure la seva sexualitat.

En quant a les persones transsexuals, veiem insults que els desacrediten, denigren o desprestigien segons la seva identitat anterior a la transició, com per exemple, travelo, transformer, travesti, etc. Cal dir, però, que les persones trans o intersexuals segueixen sent invisibilitzades i/o són considerades malaltes mentals, i amb prou feines apareixen en els discursos socials.

Per últim, es poden apreciar insults que van més enllà d'aquesta diversitat sexual o de gènere, ja que molts d'aquests van dirigits cap a les persones, per tal d'infravalorar les seves capacitats per poder decidir amb llibertat, independència i amb plenes facultats com volen viure i construir la seva identitat/sexualitat, com per exemple, enfermo/a, monstruo, vicioso/a, entre d'altres.

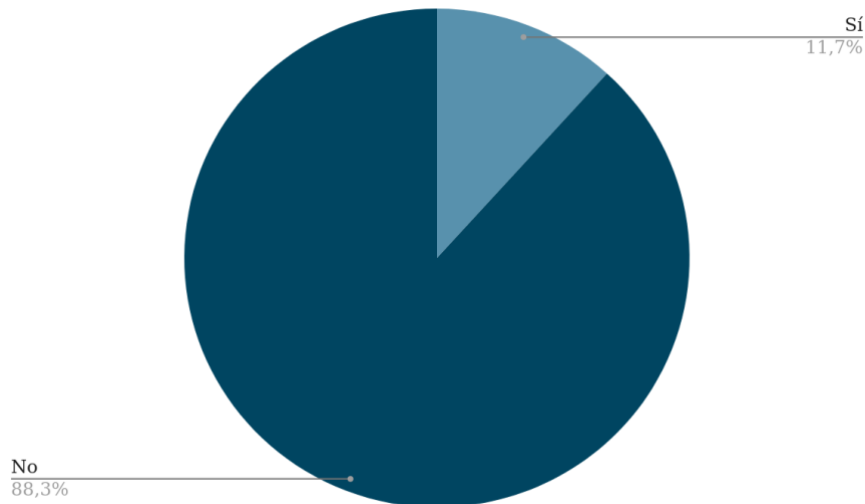
Cal dir que, també s'han descrit situacions que, encara que no hi existeixi un insult com a tal, també generen la desqualificació, la discriminació i/o la humiliació de les persones LGBTIQ+, com per exemple, “qui faci això és gay”, “a ese no le hables que se te pega”, “que no vaya a nuestro lavabo que se va a poner cachondo”, “ni cambiandote a mujer te van a querer”, “no te vistas así que pareces una niña”, “no te has comido una buena polla”, “ven que te enseñaré lo que es que te follen bien”, “cómete esta que seguro que cambias de acera”, “te apesta el culo a polla”, “me voy a resbalar del aceite que pierdes”, etc.

Com es pot veure a continuació, quasi la totalitat de la mostra (88,3%) aprecia que no es treballa suficient a les aules la LGBTIQ+fòbia. Només 33 persones/11,7% consideren que sí que es realitza un treball suficient.

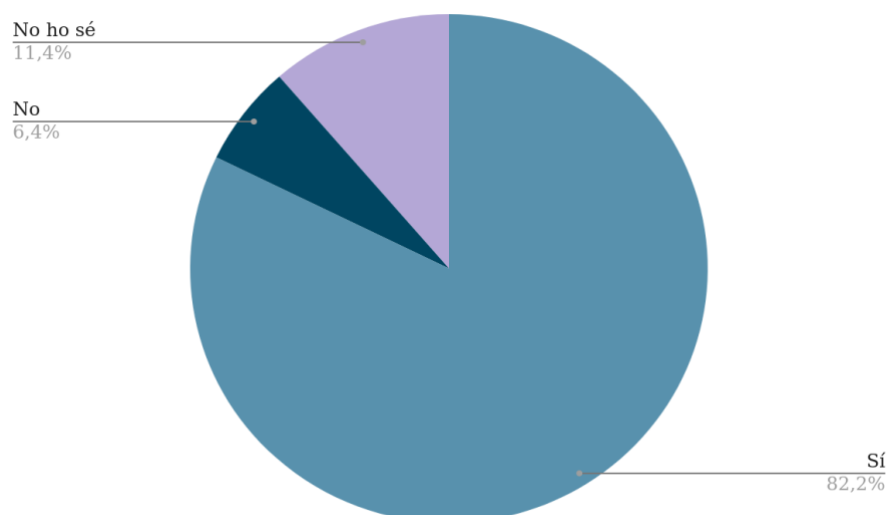
Aquestes dades es corroboren a partir del següent gràfic on podem veure que el 82,2% diu que els agradaria que als instituts es realitzessin activitats per tal de construir una societat més inclusiva

respecte amb les persones LGBTIQ+ i eradicar la LGBTIQ+fòbia a les aules, fomentant valors com la igualtat, el respecte, la convivència, etc. Només el 17,8% no ho tenen clar (11,4%) o no els agradaria (6,4%). Per a aquells o aquelles participants que han dit que no els agradaria aprendre sobre diversitat afectiva-sexual, seria important explicar-los la necessitat d'oferir suport i activisme de les noves generacions en la lluita contra la discriminació per poder viure en una societat inclusiva i respectuosa amb totes les persones independentment de la seva orientació sexual o identitat de gènere.

Penses que a les aules es treballa suficient per lluitar contra la LGBTIQ+fòbia?

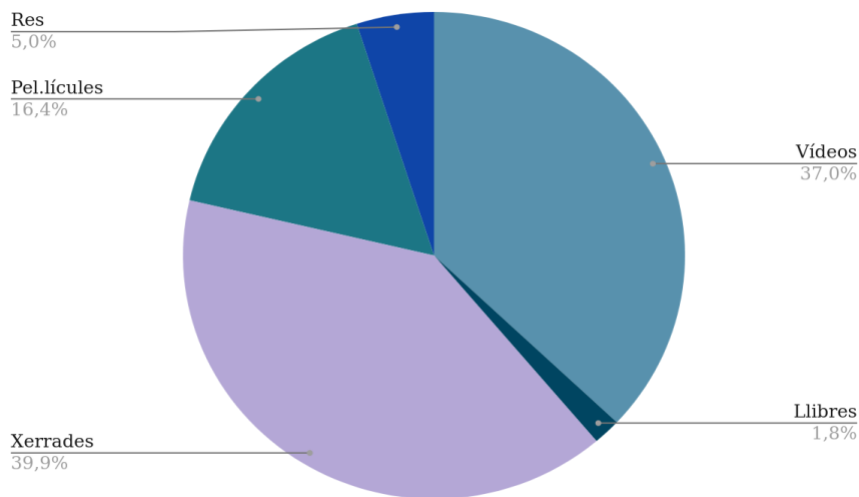
T'agradaria que als instituts es realitzessin activitats, per tal de construir una societat més inclusiva respecte a les persones LGBTIQ+ i eradicar la LGBTIQ+fòbia a les aules?

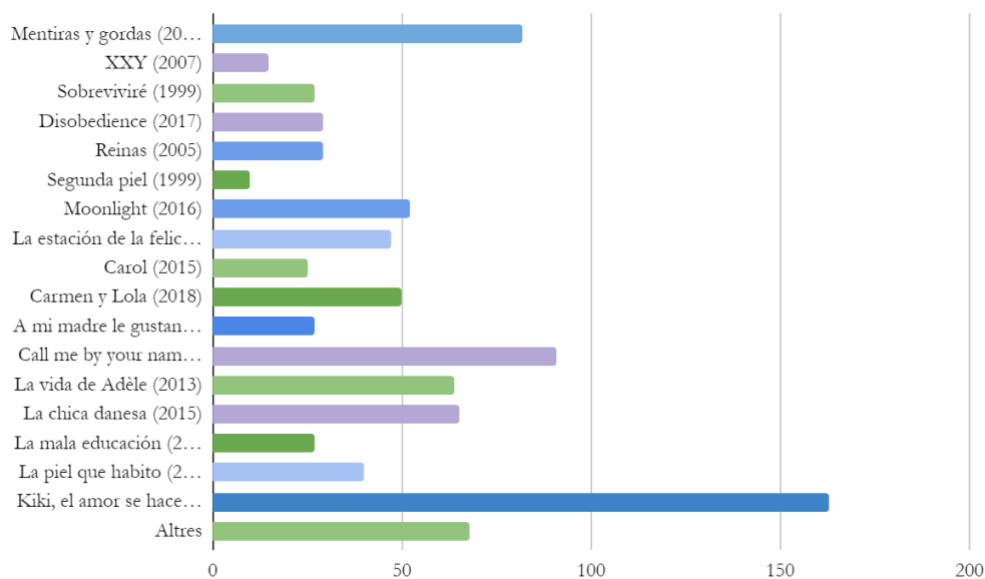
Quines d'aquestes eines creus que seria la més adequada per treballar la diversitat sexual i de gènere dins de l'educació no formal als instituts?

En quant als recursos proposats per treballar la LGBTIQ+fòbia i/o la diversitat sexual i de gènere a les aules, les pel·lícules no han estat la principal eina escollida pels participants (16,4%). Malgrat això, els vídeos de YouTube, Vimeo o qualsevol altra plataforma online i les xerrades han sigut les eines més aclamades amb un 76,9% respecte al total de la mostra. Podrien valorar-se com a un recurs innovador amb una certa semblança en quant als objectius i format. Per exemple, els curtmetratges es podrien valorar com a una eina moderna i acceptada pels joves adolescents, per tal de poder escenificar aquesta diversitat sexual i de gènere, treballar la LGBTIQ+fòbia, entre d'altres, i aprofundir en aquests temes amb unes xerrades posteriors.

Per últim, cal assenyalar que un 1,8% pensa que els llibres podrien ser una bona opció i 5% considera que res d'aquestes eines servirien com a recurs a les aules.

Has vist o coneixes aquestes pel·lícules? (Marca totes les que coneguis)

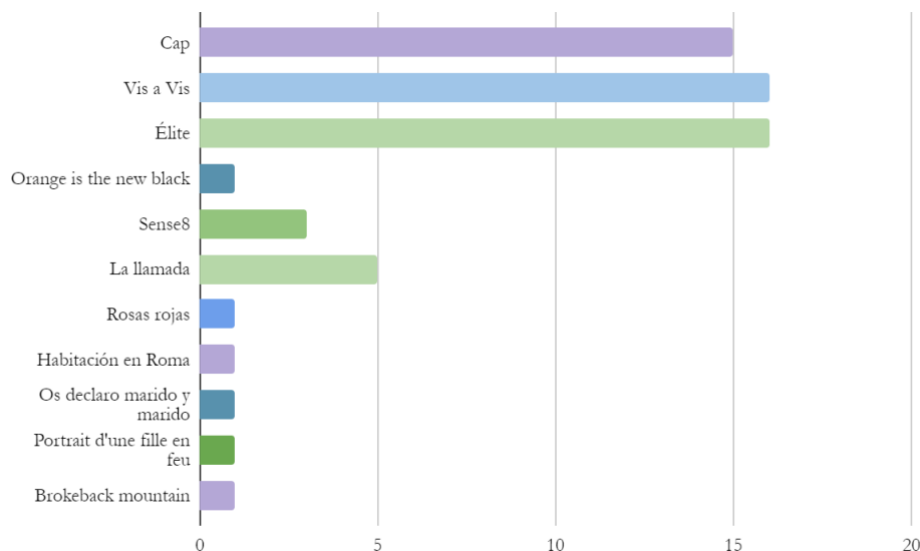

La pel·lícula més vista entre els i les adolescents que han realitzat el qüestionari és: “Kiki, el amor se hace (2016)”. Seguidament, entre les més populars estan “Call me by your name (2017)”, “Mentiras y gordas (2009)”, “La vida de Adèle (2013)”, “La chica danesa (2015)”, entre d’altres. Podem apreciar que aquestes pel·lícules són més recents que la resta i, tenint en compte l’edat dels participants, potser que no siguin tant populars les anteriors als anys 1999-2007, perquè no les coneixen o perquè creguin que són molt antigues i no són del seu gust. En el cas de la pel·lícula “Mentiras y gordas” podem apreciar que, encara que es va estrenar a l’any 2009, és una de les més populars entre els i les adolescents potser pel repartiment d’actors i actrius, ja que molts són joves populars d’altres sèries i/o pel·lícules, com per exemple, Mario Casas, Maxi Iglesias, Ana de Armas, Ana Polvorosa, entre d’altres.

En quant a l’opció de poder aportar altres pel·lícules, 10 persones han escrit “La llamada (2017)”, “Rosas Rojas (2005)”, “Habitación en Roma (2010)”, “Os declaro marido y marido (2007)”, “Portrait d’une fille en feu (2019)” i “Brokeback mountain (2005)”. Per una altra banda, alguns participants han especificat series de televisió actuals amb contingut LGBTIQ+ en comptes de pel·lícules, com per exemple, “Vis a Vis (2015-2019)”, “Élite (2018-Present)”, “Orange is the new black (2013-2019)” o “Sense8 (2015-2018)”.

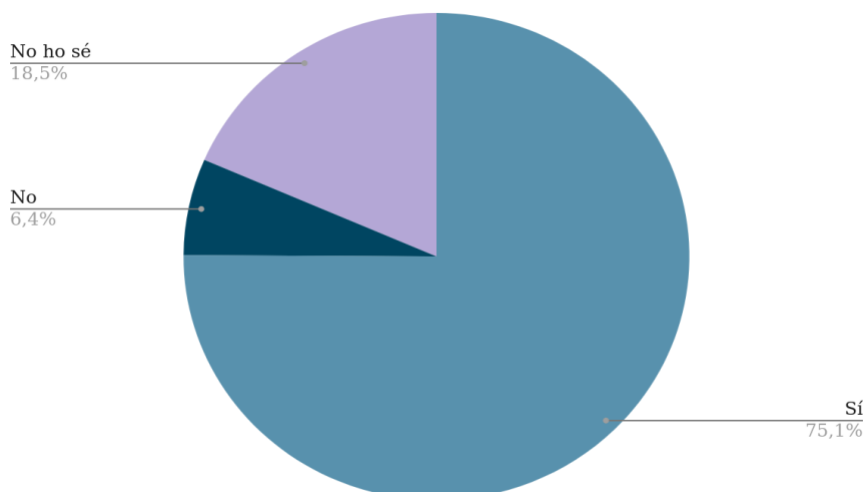
Per últim, 15 persones han dit no haver vist cap pel·lícula de les que hi havien proposades ni conèixer cap; 2 han posat la sèrie “La casa de papel (2017-2021)” perquè, encara que no treballa el gènere LGBTIQ+, hi apareix un personatge trans* i la pel·lícula “Billy Elliot (2005)” per l’escenificació dels estereotips de gènere en quan a ballar ballet.

Cal assenyalar que 5 persones han escrit comentaris fora de context, com per exemple: “Transformers”, “Hitler vs 1 millón de judíos” o “Yo no veo esas películas de maricones”.

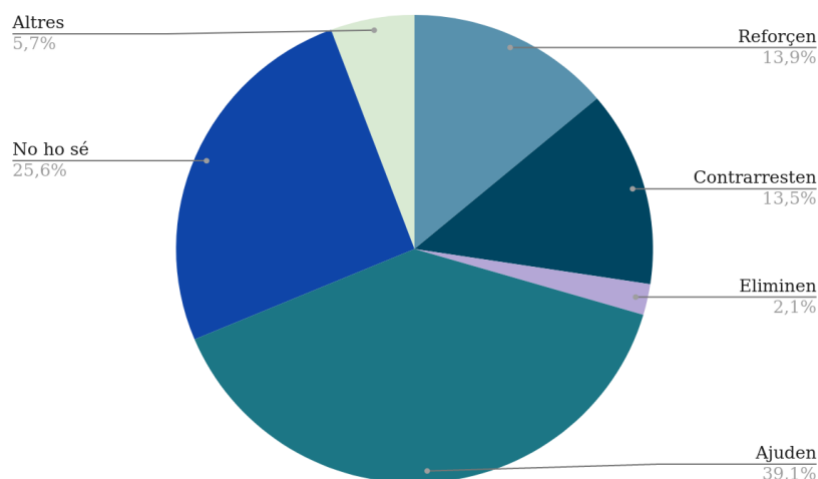

Creus que les pel·lícules de temàtica LGBTIQ+ mostren els estereotips i prejudicis (en quant a la diversitat sexual i de gènere) que pateixen les persones a la nostra societat?

El 75,1% de la mostra pensa que les pel·lícules de temàtica LGBTIQ+ mostren els estereotips i prejudicis socials que existeixen avui dia. Per contra, només el 6,4% diu que no i 18,5% no ho sap amb certesa, potser perquè els estereotips i prejudicis no són tan evidents, perquè les seves actituds fòbiques estan interioritzades, entre altres.

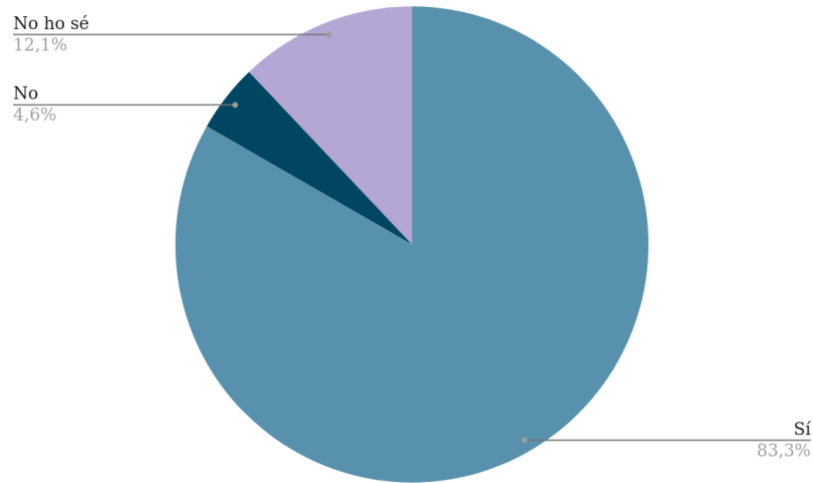
En cas afirmatiu en la pregunta anterior, creus que les pel·lícules de temàtica LGBTIQ+ reforcen, contraresten o eliminen aquests estereotips o prejudicis?

Els resultats d'aquesta pregunta han estat molt més ambigus que els de la resta del qüestionari, ja que existeix una divisió gairebé igualitària entre les persones que pensen que les pel·lícules de temàtica LGBTIQ+ ajuden a canviar d'opinió envers les persones LGBTIQ+ (39,1%) i les que no saben si ajuden, reforcen, contraresten i/o els eliminen (25,6%). Per una altra banda, molt poques persones pensen que reforcen aquests prejudicis (13,9%) o contraresten (13,9%) i gairebé cap s'atreveix a dir que els eliminen (2,1%).

No cal oblidar les opinions de les persones que sumen el 5,7% restant, ja que, encara que les respostes són molt similars a les diferents opcions mostrades al qüestionari, especifiquen la seva opinió amb frases com: “depèn de la pel·lícula”, “visibilitzen el col·lectiu, però de vegades el romanitzen massa i no mostren la dura realitat que vivim”, “existeixen diferents reaccions segons la persona que las vegi” i “encara que es mostrin les agressions, discriminacions i els estereotips que pateix aquest col·lectiu les persones que veuen aquest tipus de pel·lícules i pensen de forma negativa continuaran pensant d'aquesta manera”.

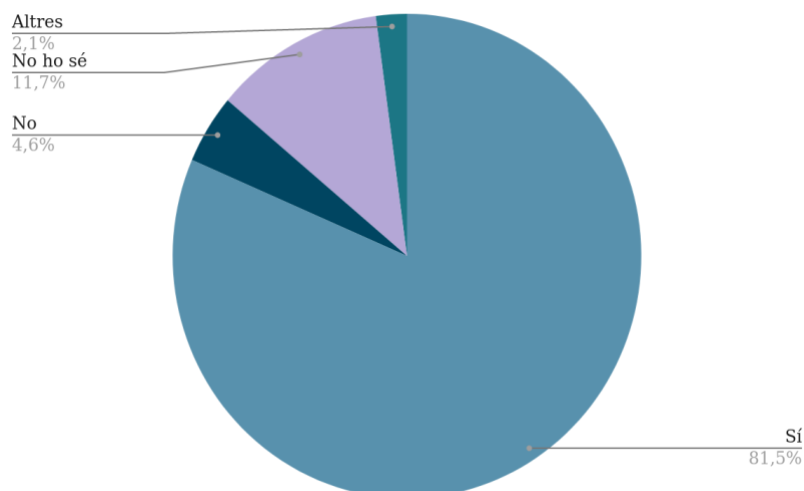
Penses que les pel·lícules LGBTIQ+ tenen un impacte positiu i poden ser exemples del es situacions sobre la diversitat sexual de molts adolescents, un reflex dels estigmes que pateixen i una ajuda de com superar els obstacles que la societat ens posa davant del nostre camí?

Veiem que, de igual forma que altres pel·lícules d'altres temàtiques poden ajudar a veure'ns reflectits en situacions que ens succeeixen a diari, d'obtenir respostes, entre d'altres, les pel·lícules de temàtica LGBTIQ+ també, ja que el 83,3% enfront d'un 4,6% de la mostra, diuen que són un suport perquè les persones puguin superar els obstacles que la societat els hi posa endavant, així com d'intentar obtenir respostes davant de possibles conflictes que sorgeixin entre els nostres iguals.

Creus que és important que els i les adolescents LGBTIQ+ se sentin representats a nivell de la cultura, l'art, etc. i, especialment, en el cinema?

En quant a la importància de representar a nivell cultural a les persones LGBTIQ+, veiem una altra vegada la quasi unanimitat de la mostra amb un 81,5% que pensa que sí ho és enfront d'un 4,6% que pensa que no. Per una altra banda, un 11,7% diu no saber-ho i un 2,1% diu que "tant el cinema com les xerrades que es puguin fer, etc. fa que normalitzem l'orientació sexual i també fa que estiguem més oberts a experimentar amb l'altre sexe lluny dels estàndards que ens han imposat de petits amb dibuixos com Disney" i que "és important que se sentin representats amb tot".

5. Conclusions i consideracions finals

A partir d'aquesta recerca qualitativa es pretenia donar una visió de l'acceptació i/o discriminació actual de les persones LGBTIQ+ a Espanya i explorar el cinema com un possible recurs educatiu, per tal de millorar les accions socioeducatives que es duen a terme en l'àmbit educatiu per tractar i sensibilitzar als alumnes sobre diferents temes relacionats amb les persones LGBTIQ+. S'ha pogut evidenciar la falta d'eines i d'espais per tal d'incloure l'educació afectiva-sexual als instituts, ja que encara que a Espanya existeix una legislació que protegeix els drets de les persones LGBTIQ+, no existeix "cap obligació legislativa d'incloure en el currículum escolar cap contingut relacionat amb la sexualitat: sigui en l'àmbit biològic, social o psicològic" (Perea, 2017) ni formacions psicosocials. A més, quan es fan, són sovint activitats puntuals, no formals, realitzades per altres professionals en la majoria de casos no qualificats, sent freqüent que tinguin un enfocament biològic - centrat en el cos, l'embaràs, les malalties sexuals, etc. - i sense que s'hagi consultat als i les adolescents sobre les seves necessitats, expectatives, interessos, demandes, etc., fet que provoca que sovint els continguts que es treballen no siguin rellevants ni pertinents per a aquests.

Una de les conclusions que es pot extreure és que la figura de l'educador/a social als centres educatius continua estant poc present i la seva presència no és visible en matèria d'educació afectiva-sexual. És cert que donen suport al professorat i tenen les competències per poder assumir aquest àmbit de formació, amb la finalitat de promoure conductes afectives-sexuals més sanes, positives, respectuoses, etc. però no m'ha estat possible documentar-me sobre cap experiència als instituts. Entenc, però, que o bé no s'estan documentant les experiències - fet que provoca la pèrdua de memòria històrica, que no permet avaluar resultats o dibuixar bones pràctiques - o bé no existeix tal informació perquè tampoc existeix tal formació a les aules, com a resultat de la manca de polítiques socials reals i pràctiques, vers al tema de la sexualitat i les relacions afectives.

És molt important que els centres educatius s'impliquin en la lluita contra LGBTIQ+fòbia i formi els seus professionals, incloent-hi els i les educadores socials, pel que fa al tema LGBTIQ+, ja que els adolescents senten que amb prou feines se'ls transmet informació pel que fa a aquestes persones. Això últim pot influir també que acceptin la seva orientació sexual, ja que ho veuen com una cosa que encara segueix sense estar normalitzada i pel que poden patir assetjament a les aules.

La falta de matèria específica en perspectiva de gènere, diversitat sexual, entre d'altres, genera un buit que dificulta el repte d'identificació a un grup d'iguals, propi de la etapa de transició a l'adulesa dels i les joves per culpa de l'heterosexisme, la LGBTIQ+fòbia i/o el *bullying* que es genera per culpa de la invisibilització de les persones que no se situen dins de la normativitat. Aquest fet es corrobora amb els resultats del qüestionari, ja que encara que quasi la totalitat de la mostra coneix una persona LGBTIQ+, moltes no han descrit correctament la sigla LGBTIQ+ ni les descriuen com a persones lliures de decidir i/o escollir la seva orientació sexual i/o identitat sexual amb la mateixa capacitat d'una persona heterosexual. Tot això pot ser la conseqüència de la falta d'informació sobre l'existència d'altres formes de viure el cos, l'amor, la sexualitat i, conseqüentment, en l'alimentació del rebuig, els prejudicis sexistes i LGBTIQ+fòbia entre els seus iguals.

Així doncs, tenint en compte que l'àmbit educatiu és un dels principals agents socialitzadors que posseeixen les generacions més joves per construir les seves identitats, es pot apreciar que les poques formacions que es realitzen als instituts s'obliden de tractar un seguit de temes com les

relacions, l'amor, el plaer, la diversitat sexual, temes psicològics i socials, igualtat de gènere, les identitats de gènere i sexuals no-heteronormatives, sessions pràctiques, etc. ja que, a través de les respostes dels i les adolescents, veiem una persistència d'accions discriminatòries i actituds LGBTIQ+fòbiques pròpies de societats arcaiques i profundament heteronormatives.

Per una altra banda, com a focus del treball, s'ha investigat l'ús del cinema com a estratègia d'intervenció educativa per tal de pal·liar aquestes deficiències i, malgrat que els i les adolescents mostren l'interès de realitzar activitats, tallers, etc. a les aules, per tal de construir una societat més inclusiva respecte a les persones LGBTIQ+ i que el cinema podria ser un recurs innovador i atractiu, no valoren aquesta eina com la més efectiva, encara que pensen que sí que reflecteixen els estereotips i prejudicis que pateixen les persones LGBTIQ+. Podem observar que, per tal d'exemplificar els problemes socials, enriquir-se i/o aprendre a respectar a tothom, consideren que les representacions visuals sí que poden arribar a ser efectives, però d'una forma potser més curta i dinàmica a través de curtmetratges, sèries, vídeos de YouTube, etc. Probablement és resultat a que, avui dia, els i les adolescents estan molt més habituats a utilitzar aplicacions i xarxes socials com Instagram, Tik Tok, Twitter, Facebook, etc. i, per tant, aquests recursos poden ser molt més atractius, moderns, etc. que les pel·lícules.

Tenint en compte que les xerrades també es troben a la cúspide de les eines més valorades, la combinació de vídeos de qualsevol tipus amb posteriors xerrades o visites de persones reals, podrien ajudar a treballar més a fons i de forma més directa la possible ocultació de l'estigmatització i/o LGBTIQ+fòbia encara existent entre els i les adolescents, ja que tal com es pot apreciar a través del resultat, molts consideren que als instituts es tracten pitjor a les persones LGBTIQ+, però en quant a la discriminació social les respostes són molt més unànimes i, això podem considerar-lo com a una poca conscienciació/reconeixement de la seva pròpia LGBTIQ+fòbia.

En definitiva, cal incidir en l'educació dels i les adolescents respecte a la diversitat sexual - sent aquesta una educació adaptada a la realitat actual, ja que hi ha orientacions sexuals molt diverses i cal donar resposta i informar sobre elles -, ja que com hem pogut observar a través de diversos estudis i investigacions, se segueixen donant casos de rebuig cap a persones amb una orientació sexual diferent de l'establerta pel model heterosexista (heterosexualitat). Això crida molt l'atenció ja que estem en un estat de dret que ens proporciona unes llibertats específiques, entre elles la de triar la nostra condició sexual. És, per tant, necessari educar els i les adolescents en el respecte cap als altres, ja no només a nivell de diversitat sexual, sinó a respectar totes aquelles persones que se surtin de la "norma", del preestablert com a "dolent", "estrany" o "inadequat".

6. Bibliografia i webgrafia

Ajuntament de Barcelona. (2021). Afectividad y sexualidad (Joves). Recuperat de: <https://ajuntament.barcelona.cat/joves/es/content/afectividad-y-sexualidad>

Álex Brull (12 de Maig del 2021). “XOCOLATA - Projecte de creació pròpia del Punt Jove Palamós”. [Curtmetratge]. Recuperat de: https://www.youtube.com/watch?v=fE4zjbq7_c0

Alfeo, J.C. (2002). “Evolución de la temática en torno a la homosexualidad en los largometrajes españoles”. A: *Dossiers Feministes*, 6, pp.144-159. Recuperat de: <https://ojs.ehu.es/index.php/Zer/article/view/13500/12086>

ASEDES. (2007). *Documents Professionalitzadors*. Recuperat de:

<https://www.ceesc.cat/el-ceesc/documentos-professionals>

Berbel, A. i Prieto, R. (2016). “[Stop homofòbia: la figura del referent](#)”. A: *RES*, 23, pp.1-19. Recuperat de:

https://eduso.net/res/wp-content/uploads/2020/06/miscelanea6_res_23.pdf

Bonilla, J., Loscertales, F. i Páez, M. (2012). Educación en valores a través del cine. A: *Revista de medios y educación*, 41, pp. 117-131. Recuperat de:

<https://recyt.fecyt.es/index.php/pixel/article/view/61594/37607>

Cabrero, C. (2018). *Jóvenes LGBTI: Vulneración y percepción social. Una realidad social poco contemplada*. Recuperat de: <https://uvadoc.uva.es/bitstream/handle/10324/32535/TFG-G3234.pdf?sequence=1&isAllowed=y>

Carbonell, J. y Martínez, J. (2020). *Otra educación con cine, literatura y canciones*. Madrid: Octaedro

Carrera, M., Lameiras, M. i Rodríguez, Y. (2013). *Heteronormatividad, cultura y educación. Un análisis a propósito de “XXY”*. Recuperat de: <https://vsip.info/analisis-pelicula-xyy-pdf-free.html>

Espanya. Llei Orgànica 3/2020, de 29 de desembre, per la que es modifica la Llei Orgànica 2/2006, de 3 de maig, d'Educació. Butlletí Oficial de l'Estat, 30 de desembre de 2020, núm 340. Recuperat de: <https://www.boe.es/eli/es/lo/2020/12/29/3>

Espanya. Llei Orgànica 1/1990, de 3 d'octubre, d'Ordenació General del Sistema Educatiu. Butlletí Oficial de l'Estat, 4 d'octubre de 1990, núm 238. Recuperat de: <https://www.boe.es/eli/es/lo/1990/10/03/1>

Espanya. Llei Orgànica 10/2002, de 23 de desembre, de la Qualitat de l'Educació. Butlletí Oficial de l'Estat, de 24 de desembre de 2002, núm. 307. Recuperat de: <https://www.boe.es/eli/es/lo/2002/12/23/10>

Espanya. Llei Orgànica 2/2006, de 3 de maig, d'Educació. Butlletí Oficial de l'Estat, de 4 de maig de 2006, núm. 106. Recuperat de: <https://www.boe.es/buscar/doc.php?id=BOE-A-2006-7899>

Espanya. Llei Orgànica 8/2013, de 9 de desembre, per a la Millora de la Qualitat Educativa. Butlletí Oficial de l'Estat, de 10 de desembre de 2013, núm. 295. Recuperat de: <https://www.boe.es/buscar/pdf/2013/BOE-A-2013-12886-consolidado.pdf>

Federación Estatal de Lesbianas, Gais, Trans i Bisexuales. (2021). Campañas FELGTB. Recuperat de: <https://felgtb.org/que-hacemos/recursos/otras-webs/>

Fuertes, A. y González, E. (2019). *La salud afectivo-sexual de la juventud en España*. Madrid: INJUVE. Recuperat de:

http://www.injuve.es/sites/default/files/adjuntos/2020/01/revista_injuve_123.pdf

Galván, V. (2017). De vagos y maleantes a peligrosos sociales: cuando la homosexualidad dejó de ser un delito en España (1970-1979). A: *Revista Daimon. Revista internacional de filosofía*. Suplemento 6, pp. 67-82. Recuperat de: <https://doi.org/10.6018/daimon/290891>

García, T. (2003). *El cuestionario como instrumento de investigación/evaluación*. Recuperat de: http://www.univsantana.com/sociologia/El_Cuestionario.pdf

García G., Correa R., Forno L., Díaz V., Tellez M. (2018) Diversidad sexual, adolescencia y familia. *Revista de Familias y Terapias* año 27, N°45 Diciembre 2018 Páginas 39-51 <https://doi.org/10.29260/DFYT.2018.45B>

Generalitat de Catalunya. (2021). Sexe Joves. Recuperat de: <http://sexejoves.gencat.cat/ca/inici/>

Generelo, J. i Pichardo, J. (2005). *Homofobia en el sistema educativo*. COGAM. Comisión de educación. Recuperat de: <https://www.cogam.es/wp-content/uploads/2016/12/Homofobia-en-el-sistema-educativo.-Investigaci%C3%B3n-pluridisciplinar-sobre-la-percepci%C3%B3n-de-los-adolescentes-escolarizados-ante-el-problema-de-la-homofobia.-Educaci%C3%B3n-COGAM-2005.pdf>

Generelo, J. i Moreno, O. (2007). *Diferentes formas de amar. Guía para educar en la diversidad afectivo-sexual*. COGAM. Recuperat de:

<https://www.coeducacion.es/wp-content/uploads/2018/02/Gui%C3%A9n-Diferentes-formas-de-amar.pdf>

Giroux, H. (1999). “*Punlic pedagogy and the politics of resistance: notes on a critical theory of educational struggle*”. A: *Educational phylosophy and theory*, 35(1), pp.5-16. Recuperat de: <https://onlinelibrary.wiley.com/doi/abs/10.1111/1469-5812.00002>

González, E. (Coord.) (2013). *Psicología del ciclo vital*. Madrid: Editorial CCS

Haraway, D. (1999). “Situated knowledges: the science question in feminism and the privilege of partial perspective”. A: *Feminist studies*, pp.575-599

Huerta, R. (2014). “Diversidad sexual y educación artística. El cine de Ventura Pons*?”. A: *Anla de Secundaria*, 10, pp.25-28. Recuperat a: <https://core.ac.uk/download/pdf/71035906.pdf>

Matsuno, E., & Budge, S. L. (2017). Non-binary/genderqueer identities: *A critical review of the literature*. *Current Sexual Health Reports*, 9(3), 116–120

Melero, A. (2014). La representación de la homosexualidad en el cine de la dictadura franquista. *Revista Zer*, 19 (36), pp. 189-204. Recuperat de: <https://e-archivo.uc3m.es/handle/10016/28698>

Perea, E. (28 de julio de 2017). La asignatura prohibida: Educación Sexual en la España de 2016. *Fundación Sexpol*. Recuperat de: <https://www.sexpol.net/la-asignatura-prohibida-educacion-sexual/#>

Pichardo, J. i Barbero, M. (2015). *Diversidad sexual y convivencia. Una oportunidad educativa*. Recuperat de:

https://red-liess.org/wp-content/uploads/2017/03/diversidad_sexual_y_convivencia.pdf

Sánchez, M. (2019). *Pedagogías Queer: ¿Nos arriesgamos a hacer otra educación?*. Madrid: Catarata

Sanchís, R. (2009). Educació afectivosexual. IES Isabel de Villena (València). Blog: www.karicies.com

Serra i Jubany, A. (2006). La construcció narrativa de la identitat en l'adolescència. A: *Revista Catalana de Pedagogia [Societat Catalana de Pedagogia]*, Vol. 5, pp. 113-130. Recuperat de: <https://publicacions.iec.cat/repository/pdf/00000045/00000005.pdf>

Subirats, Marina. (1999). Género y escuela. A: C. Lomas (Comp.) *¿Iguales o diferentes? Género, diferencia sexual, lenguaje y educación* (pp. 19-22). Barcelona: Paidós Educador

7. Annexos

7.1. Fitxa Del Treball De Final De Grau

INFORMACIÓ BÀSICA DE LA FITXA	
Nom complet de l'estudiant	Elisabet Montes Moya
Adreça electrònica UOC	elimontesm@uoc.edu
Àrea del TFG	Feminismes i diversitat sexual
Professor/a responsable	Nizaiá Cassián
Títol provisional del TFG	L'ús del cinema i sèries LGBTQ+ com a eina educativa i de sensibilització en els instituts per part de l'Educació Social
Indica si és la primera vegada que et presentes al TFG o no. En aquest darrer cas, indica el motiu	És la segona vegada

Indicacions generals

- Aquesta fitxa és una EINA que et permetrà començar el teu procés d'elaboració del TFG.
- El seu objectiu és orientar-te en la formulació del problema del TFG i, per tant, funciona com a document dinamitzador de la relació amb el teu tutora o tutora durant aquest recorregut.
- La fitxa ha de servir per reflexionar, organitzar, sistematitzar, justificar i planificar el què, el com, el quan i el perquè del treball que vols portar a terme al llarg d'aquests mesos.

- Recorda que es tracta d'un document obert que s'anirà transformant.
- La seva realització contempla dues fases diferents:

FASE 1: APROXIMACIÓ NARRATIVA I FORMULACIÓ DE LA PREGUNTA

Aquesta fase ha de servir per articular la vostra proposta de TFG des d'un vessant subjectiu. Es tracta d'un treball previ molt útil per iniciar l'assignatura després d'haver-vos fet algunes preguntes fonamentals. No és un treball que s'avaluarà, si bé servirà per mantenir el primer intercanvi amb els vostres tutors i tutores del TFG. Així doncs, l'hauríeu de realitzar abans d'iniciar el semestre. El document d'aquesta primera fase esdevindrà, alhora, la vostra carta de presentació.

FASE 2: SISTEMATITZACIÓ DEL PROBLEMA I PLANIFICACIÓ DEL TREBALL A REALITZAR

Aquesta fase s'inicia un cop heu rebut el feedback de la primera fase de la fitxa del TFG per part del vostre tutor o tutora. Es tracta de la fitxa pròpiament dita i, per tant, de la primera activitat avaluable de l'assignatura. La fitxa l'haureu de lliurar en els primers deu dies des de l'inici del semestre, per això és important que abans hagueu preparat el document corresponent a la primera fase.

FASE 1

APROXIMACIÓ NARRATIVA I FORMULACIÓ DE LA PREGUNTA DE TREBALL

Realització autònoma per part de l'estudiant.

Cal lliurar-la a la carpeta del Drive indicada uns dies abans de l'inici de semestre.

ENUNCIAT

Com bé saps, la realitat no és quelcom objectiu ni tampoc intrínsecament portador de problemàtiques ja copsades. Per contra, la realitat que ens envolta i en formem part és plena de visions i experiències que fan necessari un esforç comunicatiu important per a fer entendre a l'altre què volem dir quan diem alguna cosa.

En el context universitari, això es complica pel fet que les explicacions sobre què volem dir han d'estar emmarcades dins un diàleg permanent amb els altres teòrics i professionals de l'educació social i amb la realitat mateixa.

Tanmateix, el fet que sigui acadèmic no ens ha de fer creure que l'experiència i posició de la investigadora no intervé o no hauria d'intervenir en la realització de la recerca. En realitat succeeix tot el contrari. De fet, com més conscients siguem de la impossibilitat de separar la subjectivitat de la producció científica, més podrem aprofitar-la per a la reflexió i, encara millor, per a l'exploració inicial de la mateixa realitat.

Abans d'iniciar el semestre, doncs, us demanem que realitzeu un treball previ a fi de formular la **pregunta del treball que voleu realitzar** partint de la vostra aproximació subjectiva. Es tracta de fer una narració que, a partir del viscut, llegit, experimentat, estudiat, treballat, visionat, aspirat, desitjat, etc. respongui els interrogants que us plantejem a continuació.

1. Quin és el tema que vols treballar?

Quina és la problemàtica que vols estudiar? Quin és el context social, espacial i temporal on has observat, viscut, llegit, experimentat aquesta problemàtica? A quins agents implica? Quins elements de la realitat et permeten identificar que aquest és un problema rellevant per ser explorat?

Extensió màxima: 350 paraules

Amb el present treball final de grau (TFG) m'agradaria dur a terme una recerca qualitativa sobre l'ús del cinema i sèries LGBTIQ+ (per acotar) com a eina socioeducativa i de sensibilització en els instituts per part dels/les educadors/es socials.

La diversitat sexual i els conceptes que aquesta abasta estan molt presents en la societat actual, en diversos àmbits com la política, l'economia i la cultura i, evidentment, a les escoles i instituts del nostre país. Tot i que segueix existint un gran desconeixement i rebuig cap a aquestes persones – només cal veure els atacs LGBTIQ+ fòbics d'aquestes darreres setmanes –, es considera que s'ha avançat força a Espanya en relació a la concepció del gènere, sexualitat, entre altres, quelcom que ha anat acompanyat i/o ha impactat a nivell polític, legal, en el dia a dia a nivell social, etc.

Espanya, però, continua sent un país on hi impera l'heteronormativitat - la qual oprimeix les minories sexuals -, el patriarcat, etc. Llegat que es remunta a molts anys de la nostra història però que pren especialment força durant el Règim Franquista quan el sexe i el gènere estaven sotmesos al control social de les persones, i quan ser "espanyol/a" era sinònim de ser heterosexual, entre altres. Amb l'arribada de la democràcia, comencen a qüestionar-se públicament aquests conceptes, l'ordre social heteronormatiu i repressiu, etc. I les minories sexuals comencen a "fer soroll" i ser més visibles socioculturalment, quelcom que es tradueix en canvis a nivell de drets, a nivell legal, d'oportunitats, etc. Tot i aquests canvis positius, no s'ha assolit un estatus de plena igualtat per a les persones LGBTIQ+.

Els agents de la intervenció social - educadors/es socials, treballadors/es socials, etc. - han anat fent diferents accions entorn les diferents problemàtiques que afecten a les persones LGBTIQ+, així com en l'assoliment de drets, ocupació i visibilització en diferents espais, etc. fent ús de diferents recursos, alguns més convencionals que altres, fet que sovint ve determinat pel coneixement, les experiències, etc. que tenen els i les professionals amb/sobre les persones LGBTIQ+ (diversitat sexual, estereotips, prejudicis, discriminacions, etc.) entre altres.

El cinema i la televisió, a causa del seu impacte i/o influència social, tant positiva com negativa, són recursos actuals i clau a tenir en compte perquè no només ens "entretenen" sinó que llancen missatges subliminals, són un reflex del que passa a la societat, etc. com qualsevol altre mitjà de comunicació, publicació, etc. Que arriben a tots els estrats i espais de la societat, incloent-hi les escoles i instituts. Aquí entre la importància de veure com el recurs pot ser útil per ser un punt de partida per entendre diferents maneres d'aproximar-nos a la societat, descriure la realitat, educar en valors, etc. Però també un recurs polític, cultural, educatiu, etc. Que ajudi les persones, en aquest cas els i les alumnes adolescents, a créixer, a configurar la seva personalitat, etc.

2. I l'Educació Social?

Per què aquesta és una problemàtica rellevant per a un treball de fi de Grau en Educació Social? Quina és la relació entre l'educació social i la problemàtica que vols treballar?

Extensió màxima: 350 paraules

Aquesta situació i/o problemàtica és rellevant per l'Educació Social perquè els i les professionals de l'àmbit – junt amb altres agents que intervenen socioeducativament – tenen i/o poden tenir una influència important en els canvis socials, culturals, educatius i fins i tot polítics de les persones LGBTIQ+, per exemple, tal com indicava en la secció anterior, davant la conquesta d'espais, de drets, d'acceptació social, trencar amb estereotips i prejudicis, etc.

Tot i que cada vegada hi ha més projectes i/o intervencions, no sempre és fàcil identificar i/o trobar experiències documentades de l'Educació Social – i d'altres agents socioeducatius, d'intervenció i/o inclusió social – amb persones LGBTIQ+ i, per tant, és necessari continuar explorant tots els possibles accessos, treball, experiències, recursos socioeducatius, etc. Que la professió pot dur a terme en aquest àmbit i amb aquestes persones per així millorar les accions socioeducatives que es duen a terme i que, en darrera instància, millori la situació d'aquestes persones, s'acabin els estigmes i estereotips que existeixen, etc.

Dur a terme aquest procés implica també una desconstrucció per part dels i les educadors socials (desconstrucció de prejudicis, estigmes, imaginari col·lectiu, etc.) envers les persones LGBTIQ+ per poder entendre i abordar els seus problemes, necessitats, discriminacions que pateixen, drets, oportunitats, etc.

3. I tu, com et situes davant aquesta problemàtica?

A més a més de ser una estudiant del Grau que ha de presentar un TFG, quina és la teva relació (motivació, interès, experiència, desig) amb aquest tema i amb aquesta problemàtica? Hi tens una experiència personal (en primera persona, familiar, amistats, voluntariat) o professional (amb la teva feina, les pràctiques del Grau, etc.)?

Extensió màxima: 350 paraules

Per una banda, hi ha la meva experiència personal com adolescent i a l'institut on vaig viure la manca d'accions i recursos socioeducatius per als meus companys/es LGBTIQ+ per poder-se sentir més segures com a persones, no sentir-se discriminades, poder “sortir de l'armari” amb seguretat, etc. Però també la manca de sensibilització per part de la resta de persones de la comunitat educativa – professorat, alumnat, famílies, etc. – els i les quals invisibilitzaven sovint a aquestes persones, les seves experiències, necessitats, etc. I, per tant, no es duïen a terme accions socioeducatives i de sensibilització envers les problemàtiques existents, com per exemple, el *bullying* que patien moltes de les meves companyes per ser persones LGBTIQ+, entre altres.

I, per una altra banda, també destaco el meu propi interès personal – especialment a partir de persones LGBTIQ+ del meu cercle social més directe – per produccions culturals com llargmetratges, documentals, sèries, llibres, etc. De temàtica LGBTIQ+, assistint a algun acte en la meua zona de residència. Aquest treball em permetrà ampliar els meus coneixements sobre la diversitat sexual, sobre com s'ha treballat a partir del cinema i la televisió i, a la vegada, com aquestes produccions culturals poden ser un recurs potent per a la nostra professió quan treballem amb jovent (tot i que podria estendre's a altres grups socials).

4. Què diuen els altres sobre aquest tema?

Segur que no ets la primera persona que ha pensat sobre aquesta temàtica. Cerca com a mínim tres referències que et serveixin de punt de partida: altres recerques sobre el tema, veus i experiències de persones concernides, teories que parlin al voltant del tema, etc. Presenta i comenta aquestes veus i idees i, si pot ser, plantejant-les en forma de diàleg respecte del tema que vols plantejar.

Extensió màxima: 500 paraules

- Ortega, A. i Prieto, R. (2016). "[Stop homofòbia: la figura del referent](#)". A: *RES*, 23, pp.1-19

Aquest article m'ha semblat interessant perquè a part de fer un resum d'idees i conceptes claus sobre la temàtica, analitza una campanya de sensibilització que es va dur a terme en instituts espanyols durant el 2015, considerant tant els continguts, disseny com implementació de la campanya, per tal de buscar millores en futures intervencions. Tot i que el meu treball se centra en el cinema i la televisió, considero adient consultar bibliografia d'altres iniciatives i recursos utilitzats per sensibilitzar i dur a terme accions socioeducatives envers les persones LGBTIQ+ i la seva realitat amb adolescents per part de l'Educació Social;

- Maroto, A.L. (2006). *Homosexualidad y trabajo social. Herramientas para la reflexión e intervención profesional*. Madrid: Siglo XXI

Tot i que és un llibre dirigit als i les treballadores socials, em sembla rellevant consultar-lo per les convergències entre els i les professionals d'ambdues professions, la intersecció entre aquestes, la coordinació freqüent entre els dos àmbits de treball, entre altres. El llibre busca tractar l'homosexualitat des del Treball Social a partir d'una reflexió teòrica i una intervenció pràctica de la realitat sexual de les persones. Es vol avançar cap a noves perspectives mentals i vitals, perquè aquestes siguin més autèntiques i pel buit existent en la professió respecte el coneixement de la temàtica tractada i ho fa en tot moment des d'un posicionament crític per general un canvi cultural en tota la comunitat educativa, per trencar amb els estereotips i prejudicis existents, etc. A la vegada busca mostrar què pot fer el Treball Social en aquest cas, davant de l'acompanyament socioeducatiu, quins tipus de recursos pot fer servir, etc. No només per a les persones amb qui treballa sinó perquè els i les mateixes professionals tinguin una actitud oberta, crítica, informada, etc. Sobre la diversitat sexual, el respecte a les persones LGBTIQ+, entre altres;

- Pereira, M. y Marín, M. (2001). "[Respuestas docentes sobre el cine como propuesta pedagógica. Análisis de la situación en Educación Secundaria](#)". A: *Teoría de la Educación*, 13, pp.233-255

I, evidentment, és i serà necessari documentar-se sobre els recursos audiovisuals i l'ús que fa el professorat als instituts dels mitjans audiovisuals, especialment de cinema i sèries (per determinar, segons les opcions viables), dins de les seves tasques educatives. En aquesta recerca s'estudien les raons per les quals s'utilitza o no el cinema a les aules, així com la percepció dels i les docents pel que fa al tema i l'ús, el domini i la disposició davant del cinefòrum, com a estratègia d'intervenció pedagògica i de sensibilització. De les conclusions principals extretes de l'estudi, es ressalta la positiva predisposició del professorat davant aquest tipus de mitjans, tot i les dificultats detectades pel seu ús, així com la necessitat d'establir vies de formació permanent i d'elaborar materials adequats que facilitin la inclusió d'aquests mitjans en els processos de aprenentatge.

- Carbonell, J. y Martínez, J. (2020). *Otra educación con cine, literatura y canciones*. Madrid: Octaedro

En aquest llibre es recullen idees, pensaments, pràctiques culturals compartides, etc. que ajuden a repensar la pedagogia a les escoles i fomentar noves dinàmiques educatives i socials. Es parla sobre la infància i la joventut, de què s'aprèn dins i fora l'escola, de la diversitat sexual i cultural, del pensament crític i del professorat, etc. I s'aporten referències literàries, de cinema, etc. per fer-ne ús.

- Huerta, R. (2014). "Diversidad sexual y educación artística". A: *Anla de Secundaria*, 10, pp.25-28

Aquest article aborda la important entrada de les arts visuals a l'educació secundària i com des de l'educació artística i, específicament des del cinema o la cultura visual, es pot reivindicar la diversitat identitaria, de gènere, sexual, etc.

- Alfeo, J.C. (s.a). "Evolución de la temática en torno a la homosexualidad en los largometrajes españoles". A: *Dossiers Feministes*, 6, pp.144-159

Aquest article analitza la influència que el cinema espanyol mainstream podria tenir sobre la construcció de l'imaginari col·lectiu sobre l'homosexualitat i com, fins l'actualitat, hi ha hagut una certa resistència a fer-ho (detallant algunes de les causes), tot i que hi ha algunes excepcions per destacar.

- Sánchez, M. (2019). *Pedagogías Queer: ¿Nos arriesgamos a hacer otra educación?*. Madrid: Catarata

Aquest llibre ens parla de les possibilitats d'aprendre en espais que ens permeten ser com volem ser. Ens descriu les pedagogies *queer* com una possible alternativa per tal d'estimular l'estima cap els altres i una eina que ens permet fer un treball de reflexió i autoconeixement.

5. Quina és la teva pregunta de partida?

És a dir: considerant el context descrit, la seva rellevància i la teva relació amb el tema, quina és la pregunta que vols que encaçali i orienti el teu treball?

Tenint en compte que només disposes d'uns tres mesos, que el producte final ha de tenir una extensió aproximada de 25-30 pàgines i que no pots perdre de vista les condicions materials que comporta la seva realització (accés a les persones, disponibilitat de les institucions, disponibilitat dels llibres, consulta d'articles, temps d'escriptura i un llarg etcètera), ¿pots transformar la teva pregunta en una més específica tenint en compte aquestes consideracions?

Extensió màxima: 100 paraules

Poden el cinema i les sèries i, específicament, el cinema i les sèries LGBTIQ+, esdevenir un recurs socioeducatiu atractiu i innovador a les aules dels instituts espanyols que permeti als i les educadores socials sensibilitzar a l'alumnat, educar en valors, treballar els estereotips i prejudicis envers les persones LGBTIQ+?

Fins aquí la primera FASE de la FITXA.

SI US PLAU, LLIURA AQUESTA FASE A LA CARPETA DEL DRIVE INDICADA, ABANS DE L'INICI DEL SEMESTRE.

FASE 2

SISTEMATITZACIÓ DEL PROBLEMA I PLANIFICACIÓ DEL TREBALL A REALITZAR

Aquesta fase s'inicia després del lliurament de la fase 1 i una vegada l'estudiant rep el feedback per part de la seva tutora o tutor del TFG.

ENUNCIAT

Un cop rebeu el feedback de les vostres tutores i tutors del TFG respecte la fase anterior, cal elaborar i sistematitzar què fareu al llarg d'aquests tres mesos.

1. Quin és el títol provisional del teu treball?

L'ús del cinema i sèries LGBTIQ+ com a eina educativa i de sensibilització en els instituts per part de l'Educació Social

2. Quin és el problema fonamental que aborda aquest treball?

A partir d'aquesta recerca qualitativa es pretén donar una visió de l'acceptació i/o discriminació actual de les persones LGBTIQ+ a Catalunya/Espanya i explorar el cinema i les sèries de televisió com un possible recurs educatiu, per així millorar les accions socioeducatives que es duen a terme als instituts per tractar i sensibilitzar sobre diferents temes relacionats amb les persones LGBTIQ+.

L'heteronormativitat heretada, provocada per l'ordre social imperant durant el franquisme fa que les minories sexuals es vegin oprimides, discriminades, invisibilitzades, etc. encara que s'hagin propulsat canvis positius (legals, socials, etc.) per pal·liar les llibertats de tots els ciutadans. Així doncs, els professionals socials intervenen en aquesta estigmatització realitzant canvis i accions, per tal de donar l'oportunitat d'assolir els drets universals que tothom té.

Un recurs contemporani, innovador i atractiu per la societat i pels professionals és l'ús del cinema i les sèries de televisió per transmetre informació o influenciar socialment, ja que aquests mitjans de comunicació estan presents en el nostre dia a dia i, en aquest cas encara més, són un reflex dels problemes, dubtes, entre d'altres, que pateixen els adolescents en la seva etapa de canvi i configuració de les seves identitats.

Així doncs, i tal com indicava en la part 1 d'aquesta fitxa, el problema fonamental al qual aquest treball pretén donar resposta és el de descriure la realitat de les persones LGBTIQ+ i les conseqüències que pateixen per culpa de viure en una societat encara heteronormativitzada. Per una altra banda, es pretén valorar el cinema i les sèries de televisió com un recurs educatiu que ajudi a sensibilitzar als i les adolescents sobre la situació de les persones LGBTIQ+ i/o una oportunitat de poder veure's reflectits en qualsevol situació que hi puguí sorgir durant la configuració de la seva personalitat o en l'emotllament a un grup identitari, entre altres.

3. Què esperes trobar amb la seva realització? Quina és la seva aportació al camp professional i el seu abast més enllà d'aquest?

Personalment, m'agradaria verificar si el cinema i les sèries de televisió poden ser un recurs d'intervenció social i educatiu per reduir o acabar amb els estigmes i estereotips que existeixen respecte a les persones LGBTIQ+.

Pel que fa als educadors/es socials considero que aquestes eines podrien ser molt interessants per tal de sensibilitzar a la població més jove i treballar dins les aules amb un mètode més atractiu i modern.

A més, m'agradaria veure si el cinema i les sèries de televisió poden contribuir a descriure de forma molt més clara la realitat social que vivim i ser un reflex de la diversitat afectiva i sexual que existeix entre nosaltres, les actituds discriminatòries que pateixen moltes persones i que dificulten l'igual accés a oportunitats, entre d'altres, tot plegat per ajudar a millorar les accions socioeducatives que treballen els valors de les persones, sobretot en les etapes de l'adolescència, ja que penso que el cinema i les sèries de televisió, a més de ser un entreteniment mundial, poden arribar a ser un recurs educatiu no formal amb un poder d'influència important.

4. Quin tipus de TFG (una recerca, un assaig, un projecte socioeducatiu, un article de revisió) et planteges? Per què?

Per aquest treball opto per una recerca qualitativa perquè interpreta els esdeveniments, realitats i/o experiències a través dels ulls de les persones (subjectiva) amb les quals interaccio durant el treball. Em permetrà respondre els meus interrogants de partida i assolir els objectius a partir del treball de camp, amb les respostes recollides durant el qüestionari i, si és possible, amb l'entrevista semi-estructurada. No pretenc obtenir veritats absolutes i generalitzables a tots els i les adolescents sinó dur a terme una aproximació i comprensió de la realitat des del punt de vista d'aquests joves a partir d'interrelacionar, comparar i interseccionar els punts en comú i les divergències.

5. Quin és l'objectiu del teu treball? Quines accions específiques (de tall metodològic) et portaran a la seva realització?

El principal objectiu que m'interessa a l'hora de realitzar aquesta recerca és conèixer si el cinema i les sèries de televisió de temàtica LGBTIQ+ poden ser un recurs socioeducatiu atractiu i innovador en els instituts de secundària per sensibilitzar l'alumnat, educar en valors, treballar els estereotips i prejudicis envers les persones LGBTIQ+? Aquest objectiu general el podré assolir mitjançant altres objectius específics:

- Dur a terme una aproximació sobre la diversitat sexual i les persones LGBTIQ+ en el cinema i les sèries de l'Estat Espanyol
- Dur a terme una aproximació sobre el cinema i les sèries LGBTIQ+ de l'Estat Espanyol com a eina socioeducativa
- Conèixer els coneixements i l'opinió dels i les adolescents sobre diferents temes relacionats amb la diversitat sexual i LGBTIQ+
- Conèixer l'opinió dels i les adolescents sobre el tractament, prejudicis, estereotips, discriminació, etc. que pateixen les persones LGBTIQ+
- Identificar la necessitat (o no) sobre dur a terme formació específica a les aules sobre aquestes temàtiques
- Identificar els recursos més útils per formar als i les adolescents
- Identificar si el cinema i les sèries de temàtica LGBTIQ+ poden ser vistes com un recurs per treballar i sensibilitzar sobre la diversitat sexual i LGBTIQ+
- Dur a terme una aproximació sobre el paper de l'Educació Social en temes de diversitat sexual, LGBTIQ+ i adolescència

Per dur a terme aquesta recerca, hauré d'iniciar el treball aviat i ser constant, ja que la recollida d'informació, dur a terme el qüestionari i potser una entrevista, així com analitzar la informació, ocuparà un temps considerable. Dit això, la recerca s'estructura a partir de diferents fases de recollida i d'anàlisi de la informació. Primer de tot, es durà a terme la fase d'elaboració de la fitxa del TFG. Posteriorment, es durà a terme la fase d'estudi o revisió documental, principalment a partir de l'anàlisi de fonts secundàries d'informació per estructurar la introducció, justificació, marc teòric, etc. En tercer lloc, es durà a terme la fase de treball de camp a partir d'un qüestionari i potser amb una entrevista qualitativa a una persona LGBTIQ+ relacionada amb el món de les arts escèniques (per confirmar). Finalment, realitzaré l'anàlisi de la informació recollida per a l'elaboració dels resultats i les conclusions. La seqüència de fases a desenvolupar és la següent:

- La fase de gabinet o de revisió documental partirà de fonts secundàries d'informació tals com llibres i revistes d'adquisició pròpia o de la Xarxa de Biblioteques, de les pàgines acadèmiques de la Xarxa, de publicacions a Internet, informes publicats per associacions / institucions locals i internacionals (incloent-hi ONGs, etc.), informes publicats per institucions governamentals (incloent-hi la Unió Europea), entre altres. Alguna de la informació a recollir, estudiar i/o analitzar serà la següent: diversitat sexual i Educació Social, les persones LGBTIQ+ i Educació Social, adolescència i Educació Social (en el marc de la diversitat sexual), el cinema i les sèries de televisió

com a eina socioeducativa, la diversitat sexual i les persones LGBTIQ+ en el cinema i les sèries de televisió espanyoles, entre altres.

Serà durant aquesta fase de revisió documental quan podré identificar o acabar d'identificar les unitats d'anàlisi per la fase de treball de camp (estudiants i, si és possible, una persona LGBTIQ+ del món de les arts escèniques).

- Tot seguit, per analitzar la situació actual enfront de la problemàtica exposada anteriorment, desenvoluparé la fase de treball de camp a partir d'un qüestionari obert-tancat per adolescents de secundària (tenint en compte alguns criteris de selecció de la mostra com l'edat, el curs en el que es troben, etc.) per tal que puguin exposar la opinió, coneixement, realitat, experiències vitals com a joves envers les persones LGBTIQ+, si cal formació respecte aquest tema a les aules, si han vist o no cinema o sèries de temàtica LGBTIQ+ i la seva opinió, si creuen que pot ser un bon recurs de sensibilització, entre altres. Si fos possible, es duria a terme una entrevista qualitativa semi-estructurada a una persona LGBTIQ+ de les arts escèniques per veure si el cinema o les sèries de televisió poden ser un recurs pel canvi social i de l'imaginari col·lectiu envers les persones LGBTIQ+, entre altres.
- Finalment, duré a terme l'anàlisi i la triangulació de la informació recopilada (a definir posteriorment el format), per tal de presentar les troballes i resultats de la recerca, i elaborar les conclusions d'aquesta.

6. Quines són les passes per a la realització del teu treball? En quins terminis? Quin és el cronograma que has previst?

Us recomanem que feu un diagrama de Gantt detallant les tasques que heu de realitzar. Es tracta de dividir l'elaboració del TFG en fases fixant uns terminis. Aquest tipus de diagrama consta de dos eixos. L'eix vertical ha de reflectir les diferents tasques mentre l'eix horitzontal ha d'incloure una previsió estimada del temps que transcorrerà entre la data d'inici del treball i la data de la seva defensa. La recomanació és que feu aquesta previsió per setmanes.

	Setembre	Octubre	Novembre	Desembre	Gener
Fitxa					
Investigació bibliogràfica					
Extracció de la informació					
Metodologia					
Introducció					
Objectius i interrogants					
Treball de camp					

Resultats i conclusions					
Redacció final					
Correcció/edició					
Preparar presentació i defensa del TFG					

7.2. Preguntes Del Qüestionari

Sóc una estudiant del Grau d'Educació Social de la Universitat Oberta de Catalunya i actualment estic fent el Treball de Fi de Grau.

En aquest treball, estic fent una recerca sobre les opinions dels i les adolescents pel que fa a la diversitat sexual que ens envolta i la seva representació en les pel·lícules de temàtica LGBTIQ+.

M'agradaria que m'ajudéssiu responnent aquest qüestionari, per tal de valorar l'ús del cinema com a una eina socioeducativa en els instituts i d'altres qüestions que tenen a veure amb els prejudicis, els estigmes i/o els obstacles que pateixen les persones LGBTIQ+ a la nostra societat.

Les respostes seran anònimes i no existeixen respostes correctes o incorrectes, ja que totes seran vàlides.

Moltes gràcies per dedicar uns minuts a ajudar-me.

- Quina edat tens?
 - 14
 - 15
 - 16
 - 17
 - 18
- Indica el teu gènere:
 - Masculí
 - Femení
 - No binari
- Quina és la teva orientació sexual?
 - Heterosexual

- Homosexual
- Bisexual
- Lesbiana
- Pansexual
- Transexual
- Altres
- Saps qué significa LGBTIQ+? ESCRIU les paraules que componen aquesta sigla:
- Coneixes a alguna persona Gay, Lesbiana, Bisexual o Transexual, entre altres?
 - Si
 - No
 - No ho sé
- Com creus que es podrien descriure millor a les persones LGBTIQ+?
 - Són persones promiscues a les quals els agrada el sexe i no els importa amb qui mantinguin relacions.
 - Són persones amb algun trastorn mental.
 - Les persones homosexuals, gays o lesbianes són nois afeminats o noies masculines, respectivament, les quals se senten atraïdes per persones del seu mateix sexe.
 - Són persones lliures d'escollir la seva orientació sexual i/o de gènere i amb plenes capacitats de decidir qui volen ser o amb qui volen compartir els seus desitjos sexuals.
- Si un amic o amiga teva “sortís de l'armari”, com reaccionaries?
 - Donaria suport incondicionalment de la seva decisió
 - Em donaria igual
 - Em sorprendria, però oferiria el meu suport si es trobés amb dificultats durant el procés.
 - Li deixaria de parlar
- Com creus que es tracta a les persones LGBTIQ+ als instituts?
 - Millor que a la resta d'espais socials
 - Pitjor que a la resta d'espais socials
 - Igual que a la resta d'espais socials
 - No ho sé
- Creus que actualment es discrimina socialment a les persones LGBTIQ+ (a nivell de la família, els espais públics, els grups d'amics i amigues, etc.)?
 - Sí
 - No
 - No ho sé
- Digues algun insult LGBTIQ+fòbic que hagi escoltat al teu institut durant l'últim any:
- Penses que a les aules es treballa suficient per lluitar contra la LGBTIQ+fòbia?
 - Sí
 - No
- T'agradaria que als instituts es realitzessin activitats, per tal de construir una societat més inclusiva respecte a les persones LGBTIQ+ i erradicar la LGBTIQ+fòbia a les aules?
 - Sí
 - No
 - No ho sé

- Quines d'aquestes eines creus que seria la més adequada per treballar la diversitat sexual i de gènere dins de l'educació no formal als instituts?
 - Videos de YouTube, Vimeo o qualsevol altra plataforma online
 - Llibres, revistes o qualsevol altra publicació escrita
 - Xerrades
 - Pel·lícules o documentals
 - No crec que res d'això serveixi
- Has vist o coneixes aquestes pel·lícules? (Marca totes les que coneguis):
 - Mentiras y gordas (2009)
 - XXY (2007)
 - Sobreviviré (1999)
 - Disobedience (2017)
 - Reinas (2005)
 - Segunda piel (1999)
 - Moonlight (2016)
 - La estación de la felicidad (2020)
 - Carol (2015)
 - Carmen y Lola (2018)
 - A mi madre le gustan las mujeres (2001)
 - Call me by your name (2017)
 - La vida de Adèle (2013)
 - La chica danesa (2015)
 - La mala educación (2004)
 - La piel que habito (2011)
 - Kiki, el amor se hace (2016)
 - Altres:
- Creus que les pel·lícules de temàtica LGBTIQ+ mostren els estereotips i prejudicis (en quant a la diversitat sexual i de gènere) que pateixen les persones a la nostra societat?
 - Sí
 - No
 - No ho sé
- En cas afirmatiu en la pregunta anterior, creus que les pel·lícules de temàtica LGBTIQ+ reforcen, contrarresten o eliminen aquests estereotips o prejudicis? Com?
 - Reforcen
 - Constrarresten
 - Eliminen
 - Ajuden a canviar d'opinió envers les persones LGBTIQ+
 - No ho sé
 - Altres:
- Penses que les pel·lícules LGBTIQ+ tenen un impacte positiu i poden ser exemples de les situacions sobre la diversitat sexual de molts adolescents, un reflex dels estigmes que pateixen i una ajuda de com superar els obstacles que la societat ens posa davant del nostre camí?
 - Sí
 - No

- No ho sé
- Creus que és important que els i les adolescents LGBTIQ+ se sentin representats a nivell de la cultura, l'art, etc. i, especialment, en el cinema?
 - Sí
 - No
 - No ho sé
 - Altres: